RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

गुरूवार, १७ सप्टेंबर २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : २५७ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-

Thursday, 17 September 2026 | Year : 6 | Issue : 257 | Daily | Rate: Rs. 5/-

कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत
संपर्क
ॲड. सिद्धार्थ
MVsc, MBA, LLM
मो न ९४२२५३९४५१

दि. १७ सप्टेंबर २०२६

१९३७ - कोकणातील खोती पध्दती नष्ट करणारे विधेयक मुंबई विधिमंडळासमोर बाबासाहेबांनी सादर केले.
१९४३ - डॉ. एम.एन. राय यांच्या नेतृत्वाखाली कामगार शिक्षणवर्गाचा समारोह प्रसंगी डॉ. आंबेडकरांनी ' मजूर आणि संसदीय लोकशाही ' या विषयावर भाषण दिले.
१९५१- डॉ. बाबासाहेबांनी बुद्ध उपासना पाठ ही बुध्द वंदनेची पुस्तिका प्रकाशित केली.

संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

महत्वाच्या बातम्या

स्वातंत्र्यसैनिकाप्रमाणे गोळ्यांचा सामना केला: महुआ मोइत्रा

कोलकाता : तृणमूल काँग्रेसच्या खासदार महुआ मोइत्रा यांनी बुधवारी दावा केला की, पश्चिम बंगालमधील त्यांच्या लोकसभा मतदारसंघात भाजप कार्यकर्त्यांनी त्यांच्यावर अंडी फेकली. मोइत्रा यांनी या घटनेचा व्हिडिओ सोशल मीडियावर शेअर केला आणि सर्वोच्च न्यायालयाचे न्या. दिपांकर दत्ता यांच्या पूर्वीच्या वक्तव्याचा संदर्भ देत त्यांच्यावर टीका केली. त्या म्हणाल्या की, त्या एका बैठकीसाठी आपल्या मतदारसंघात आल्या होत्या आणि यावेळी त्यांच्यावर अंडी फेकण्यात आली. मोइत्रा यांनी आपल्यासोबत घडलेल्या परिस्थितीची तुलना स्वातंत्र्यसैनिकांना गोळ्या लागण्याशी केली.

जात प्रमाणपत्रासाठी राज्यघटनेपूर्वीचे दस्तऐवज सादर करणे सक्तीचे नाही

नागपूर : जात प्रमाणपत्रासाठी राज्यघटनेपूर्वीचे दस्तऐवज सादर करणे सक्तीचे नाही, असा महत्त्वपूर्ण निर्णय मुंबई उच्च न्यायालयाच्यानागपूर खंडपीठाने दिला. न्या. उर्मिला जोशी-फलके व राज वाकोडे यांनी हा निर्णय दिला आहे. भंडारा जिल्ह्यातील लाखनी येथील लक्ष्मी खंडारे यांनी उपविभागीय अधिकाऱ्यांकडे 'कोळी महादेव' जातीचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्ज केला होता. मात्र, जात सिद्ध करणारे राज्यघटनेपूर्वीचे पुरावे सादर न केल्याचे कारण देत त्यांचा अर्ज फेटाळण्यात आला होता त्याविरोधात त्यांनी उच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली होती.

तेजस्वी यांनी साधला केंद्रावर निशाणा

नवी दिल्ली : राष्ट्रीय जनता दल (आरजेडी) नेते तेजस्वी यादव यांनी बुधवारी बिहारमधील पूर परिस्थितीवरून केंद्र सरकारवर जोरदार टीका केली. पूरग्रस्तांसाठी सरकारकडे पैसे नाहीत, पण प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांच्या वाढदिवसाच्या सोहळ्यावर खर्च करण्यास ते तयार आहे, असा आरोप त्यांनी केला. 'पूरग्रस्तांसाठी सरकारकडे पैसे नाहीत, पण ते पंतप्रधानांच्या वाढदिवसानिमित्त दिवे लावून खर्च करण्यास तयार आहेत,' असे यादव म्हणाले. बिहारमधील १५ जिल्ह्यांमध्ये सुरू असलेल्या पूरस्थितीमुळे जवळपास ५० लाख लोकांना फटका बसला आहे, अशा पार्श्वभूमीवर त्यांनी ही टिप्पणी केली. स्थानिक हवामान कार्यालयाच्या माहितीनुसार, बिहारमध्ये या महिन्यात आतापर्यंत ११२.७ मिमी पावसाची नोंद झाली आहे, जो सरासरीपेक्षा सुमारे तीन टक्क्यांनी जास्त आहे.

एमपीएससीचे 'आउटसोर्सिंग' वाढवते पेपरफुटीचा धोका?

नागपूर : राज्यातील स्पर्धा परीक्षांचा वाढता व्याप आणि त्या तुलनेत एमपीएससीचे अपुरे मनुष्यबळ यामुळे परीक्षा व्यवस्थेतील अनेक महत्त्वाच्या प्रक्रिया बाह्य यंत्रणांवर सोपवाव्या लागत आहेत. प्रश्नपत्रिका छपाई, साठवणूक, वाहतूक, परीक्षा केंद्रांपर्यंत व्यवस्था तसेच उत्तरपत्रिकांच्या हाताळणीपर्यंत 'आउटसोर्सिंग'वर अवलंबित्व वाढले आहे. हीच बाब परीक्षेच्या गोपनीयतेसमोरील मोठे आव्हान ठरत असल्याचे स्पर्धा परीक्षार्थीचे म्हणणे आहे. एमपीएससीद्वारे घेतलेल्या औषध निरीक्षक पदाच्या परीक्षेत पेपरफुटीचा प्रकार समोर आला. कृषी सेवा परीक्षा २०२४ आणि राज्यसेवा मुख्य परीक्षा २०२५च्या मूल्यांकनावरही आक्षेप घेतले जात आहेत. त्यामुळे एमपीएससीच्या पारदर्शकता आणि विश्वासार्हतेवर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे.

हिंमत दाखवा, ट्रम्प समोर लाचार होऊ नका : राहुल गांधी

नवी दिल्ली : लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी बुधवारी युनिफाइड पेमेंट्स इंटरफेस (UPI) व्यवहारांसाठीच्या केंद्राच्या नवीन मर्चंट डिस्काउंट रेट (MDR) प्रणालीवरून प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांच्यावर हल्लाबोल केला. सरकारने अमेरिकेच्या दबावाला बळी पडल्याचा आरोप करत त्यांनी मोदींना 'खंबीर भूमिका घेण्याचे' आवाहन केले. X वर पोस्ट केलेल्या एका व्हिडिओमध्ये, राहुलने नवीन UPI उपाययोजनांवरून प्रधानमंत्री मोदींची तुलना करताना माजी प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी यांचा संदर्भ दिला.

'अमेरिका के प्रेशर में लग रहा है UPI ट्रांजेक्शन चार्ज...' राहुल गांधी का सरकार पर बड़ा हमला

"इंदिराजींना एकदा विचारण्यात आले होते की त्या डावीकडे झुकतात की उजवीकडे, आणि त्यांचे उत्तर होते, 'मी डावीकडे किंवा उजवीकडे झुकत नाही. मी सरळ उभी राहते'," असे गांधी म्हणाले. त्यानंतर त्यांनी यूपीआय प्रणालीकडे वळत, मोदींनी वेगळा दृष्टिकोन स्वीकारल्याचा आरोप केला. ***'मोदीजींची संकल्पना पूर्णपणे वेगळी आहे, ते डावे किंवा उजवे नाहीत, त्यांनी डोनाल्ड ट्रम्प यांच्यासमोर सरळ शरणागती पत्करण्याचा निर्णय घेतला आहे. त्यांनी UPI वर कर लावून आणि अमेरिकेला मोठ्या प्रमाणात ऑप मनी देऊन प्रत्येक भारतीय व्यक्तीवर कर लादला आहे,'*** असे माजी काँग्रेस अध्यक्ष पुढे म्हणाले. "मोदीजी, कृपया अमेरिकेसमोर लाचारपणे वागणे थांबवा. कणखर व्हा, उभे राहा आणि यूपीआय कर मागे घ्या. धन्यवाद."

काँग्रेसने नवीन एमडीआरला "मोदी कर" म्हटले असून, हा निर्णय अमेरिकेच्या दबावामुळे घेण्यात आल्याचा आरोप केला आहे. पक्षाने सरकारच्या या धोरण हाताळणीवरही टीका केली आहे आणि याला संचार प्रभारी महासचिव जयराम रमेश यांनी केलेल्या "फास्ट (आधी घोषणा, मग विचार)" निर्णयाचे आणखी एक उदाहरण म्हटले आहे. दिवसाच्या सुरुवातीला, अर्थ मंत्रालयाने सुधारित UPI आराखड्यामागे परकीय दबाव असल्याचा आरोप फेटाळून लावला आणि स्पष्ट केले की नियमांमध्ये बदल पूर्णपणे देशांतर्गत प्राधान्यक्रमानुसार आले आहेत. मंत्रालयाने सांगितले की, UPI MDR फक्त २,००० रुपयांवरील विशिष्ट व्यापारी व्यवहारांवरच लागू होईल, तर व्यक्ती-ते-व्यक्ती UPI पेमेंट विनामूल्य राहतील. सुमारे ९६ टक्के व्यक्ती-ते-व्यापारी व्यवहारांवर कोणताही परिणाम होणार नाही.

या आराखड्याअंतर्गत, १५ ऑक्टोबरपासून रु. २,००० पेक्षा जास्त रकमेच्या निर्दिष्ट व्यापारी पेमेंटवर ०.४ टक्के एमडीआर (MDR) लागू होईल, जो रु. ७५,००० आणि त्यावरील व्यवहारांसाठी रु. ३०० पर्यंत मर्यादित असेल. हे शुल्क ग्राहकांकडून नव्हे, तर व्यापारी-पेमेंट प्रणालीमध्ये देय असेल.

UPI व्यवहारांवरील हालचालींवर पुण्यातील व्यापारी संतप्त

पुणे : केंद्राकडून UPI व्यवहारांवर शुल्क आकारणीचा नवा नियम आणण्याच्या हालचाली सुरू असल्याच्या चर्चेवरून व्यापारी वर्गात तीव्र संताप उसळला आहे. 'या नियमाचा थेट भुर्दंड शेवटी सामान्य ग्राहकांच्याच खिशावर पडेल, वस्तू महाग होतील आणि परिणामी पुन्हा रोख व्यवहार वाढून काळाबाजार सुरू होईल,' असा थेट इशारा पुण्यातील घाऊक व किरकोळ व्यापाऱ्यांनी दिला आहे. त्यांनी केंद्र सरकारच्या या संभाव्य धोरणावर तीव्र आक्षेप नोंदवला. करटलीचे घाऊक व्यापारी आनंद जैन म्हणाले की, मोफत सुटसुटीत सुविधेमुळे नागरिकांनी UPI चा मोठ्या प्रमाणात वापर सुरू केला होता. मात्र, आता त्यावर शून्य पूर्णांक चार टक्के चा लावण्याचा विचार सुरू आहे. सरकार हा कर व्यापाऱ्यांवर लादत असल्याचा दावा करत असले तरी आधीच भरमसाठ जीएसटी आणि आयकर भरणारा व्यापारी हा भुर्दंड स्वतःच्या खिशातून भरणार नाही. साहजिकच वस्तूंच्या किमतीत जोडून अखेर ते ग्राहकांकडूनच वसूल केले जाईल. प्रकाशन व्यवसायातील प्रतिनिधींनी डिजिटल व्यवहारांना यामुळे मोठा फटका बसण्याची भीती व्यक्त केली. ७५ हजार रुपयांच्या व्यवहारावर ... रुपये अतिरिक्त शुल्क लागत असल्याने व्यापारी व ग्राहक कच्च्या व्यवहारांकडे वळतील. परिणामी सरकारच्या या जीएसटी महसूल घटेल आणि काळाबाजार वाढेल. घाऊक व्यापारी सिद्धार्थ म्हणाले की, मेट्रो स्थानके आणि गर्दीमुळे चोरीच्या भीतीने बाहेरगावाहून येणारे ग्राहक रोख रकमेऐवजी UPIला पसंती देतात. हॉटेलमध्येही दोन हजारांच्या वरच व्यवहार होत असल्याने, शुल्क लागल्यास बाजारात 'कॅशसाठी वेगळा आणि UPIसाठी वेगळा दर' अशी व्यवस्था निर्माण होईल.

भीमा-कोरेगाव विजयस्तंभ परिसरातील जमादार कुटुंबाच्या ताब्याला न्यायालयाचे संरक्षण

आंबेडकरी समाजात असंतोष

पुणे : ऐतिहासिक भीमा-कोरेगाव विजयस्तंभ परिसरातील वादग्रस्त जमिनीच्या ताब्याबाबत पुणे दिवाणी न्यायालयाने महत्त्वपूर्ण निकाल दिला. द्वितीय संयुक्त दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ स्तर, अमोल ए. शिंदे यांनी 11 सप्टेंबर 2026 रोजी दिलेल्या निकालात चंद्रभागा नामदेव जमादार, संतोष नामदेव जमादार, संध्या पांडुरंग खराडे आणि अशोक गुलाबराव जमादार (मालवडकर) यांचा दीर्घकाळचा व स्थिर ताबा पुराव्यांवरून सिद्ध झाल्याचे मान्य केले.

न्यायालयाने कायद्याने निर्धारित प्रक्रिया न पाळता शासनाला या व्यक्तींना जमिनीतून बेदखल करण्यास कायमस्वरूपी मनाई केली आहे. 1930 ते 2016 या कालावधीतील 7/12 उतारे, महसुली नोंदी, वारस नोंदी तसेच जयस्तंभाच्या देखभालीसंदर्भातील ऐतिहासिक सरकारी कागदपत्रांचा न्यायालयाने विचार केला. जयस्तंभाच्या देखभालीसाठी जमादार कुटुंबाच्या पूर्वजांना जमीन किंवा उत्पन्न देण्याबाबत ब्रिटिशकालीन सरकारी पत्रव्यवहार झाल्याचेही न्यायालयाच्या निदर्शनास आले. सनदेत पेरणे गावातील जमीन स्पष्टपणे नमूद नसली तरी, त्यामुळे संबंधितांचा दीर्घकाळचा ताबा आपोआप संपुष्टात येत नाही, असे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

दरम्यान, सुभेदार मेजर/मानद कॅप्टन बाळासाहेब आनंदराो जमादार (मालवडकर) यांचा स्वतंत्र ताबा पुराव्यांवरून सिद्ध न झाल्याने त्यांचा दावा फेटाळण्यात आला.

दीर्घकाळचा स्थिर ताबा असलेल्या व्यक्तीला कायदेशीर प्रक्रिया न करता बेदखल करता येत नाही, या सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील तत्त्वाचाही न्यायालयाने विचार केला. त्यामुळे दावा खर्चासह अंशतः मंजूर करून संबंधित चार व्यक्तींच्या ताब्याचे संरक्षण करण्यात आले आहे. या निर्णयामुळे आंबेडकरी समाजात असंतोष व्यक्त केला जात आहे. सरकारने मुंमकोरेगाव स्तंभ आतापर्यंत अधिग्रहित का केला नाही असा सवाल उपस्थित होत आहे.

गडचिरोलीहून 'आदिवासी शाळा सुधारा' मोहीम : अभिजीत दीपके

नागपूर : कॉकरोच जनता पार्टीचे (सीजेपी) संस्थापक अभिजित दीपके यांनी असा आरोप केला आहे की, गेल्या ८० वर्षांपासून देशभरातील आदिवासी शाळांना सरकारकडून दुर्लक्ष आणि उदासीनतेचा सामना करावा लागत आहे. नागपूर येथे एका पत्रकार परिषदेत त्यांनी घोषणा केली की, त्यांची संघटना १७ सप्टेंबरपासून महाराष्ट्रातील गडचिरोली जिल्ह्यातून **'आदिवासी शाळा सुधारा'** मोहीम सुरू करणार आहे. आदिवासी विद्यार्थ्यांना भेडसावणाऱ्या समस्या, वंचितता आणि भेदभावाकडे सरकारचे लक्ष वेधणे, हा या मोहिमेचा उद्देश आहे.

दीपके यांनी सांगितले की, या मोहिमेचा एक भाग म्हणून सीजेपीचे प्रतिनिधी आदिवासी शाळांना वैयक्तिकरित्या भेट देतील आणि तेथील सुविधा व पायाभूत सुविधांची पाहणी करतील. सुमारे महिन्याभरापूर्वी, संघटनेने देशभरातील ग्रामीण आणि शहरी सरकारी शाळांची स्थिती सुधारण्यासाठी 'स्कूल फिक्स करो' ही देशव्यापी मोहीम सुरू केली होती. राजकीय पक्षांवर जोरदार टीका करतांना ते म्हणाले की, एकीकडे पक्ष प्रत्येक जिल्ह्यात आलिशान कार्यालये उभारण्यासाठी कोट्यवधी रुपये खर्च करतात, तर दुसरीकडे भाड्याच्या जागेत चालणाऱ्या आदिवासी निवासी शाळांना निधी देण्यासाठी सरकारकडे पुरेसे बजेट नसते. आर्थिक प्रगतीच्या दाव्यांबद्दल बोलताना दीपक म्हणाले की, केवळ ७.८ टक्के जीडीपी वाढीचा दावा करणे किंवा ५ ट्रिलियन डॉलरच्या अर्थव्यवस्थेबद्दल बोलणे पुरेसे नाही. देशात मोठी आदिवासी लोकसंख्या आहे आणि सरकारने त्यांना प्राधान्य दिले पाहिजे. मोठ्या शहरांतील आणि खाजगी शाळांमधील मुलांप्रमाणेच, ग्रामीण आणि आदिवासी विद्यार्थी हे देशाचे भविष्य आहेत.

वनाच्या व्याख्येवरील सुनावणी केवळ २०२३ च्या कायद्याच्या वैधतेवर केंद्रित .... : सर्वोच्च न्यायाल

नवी दिल्ली : सर्वोच्च न्यायालयाने बुधवारी 'वन' या व्याख्येतील २०२३ च्या सुधारणांवरील सुनावणीची व्याप्ती स्पष्ट केली. न्यायालयाने म्हटले आहे की, सध्या न्यायालय आपली सुनावणी केवळ २०२३ च्या वन संवर्धन सुधारणा कायद्यातील 'वन' या व्याख्येच्या घटनात्मक वैधतेला आव्हान देणाऱ्या प्रकरणांपुरतीच मर्यादित ठेवेल. विशिष्ट जमिनीच्या वनजमीन दर्जासंबंधीच्या विवादांची सुनावणी उच्च न्यायालयात होईल. ज्या राज्यांनी आणि केंद्रशासित प्रदेशांनी अद्याप अशा समित्या स्थापन केलेल्या नाहीत, त्यांना तज्ज्ञ समित्या स्थापन करण्याचे निर्देशही न्यायालयाने दिले आहेत. सरन्यायाधीश सूर्यकांत यांच्या अध्यक्षतेखालील खंडपीठाने निवृत्त वन अधिकारी अशोक शर्मा यांनी दाखल केलेल्या याचिकेवर सुनावणी करताना हे निरीक्षण नोंदवले. या खंडपीठात न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची आणि व्ही. मोहना यांचाही समावेश होता. शर्मा यांनी २०२३ च्या कायद्यातील वनाच्या व्याख्येला आव्हान दिले आहे. त्यांचा युक्तिवाद आहे की, नवीन व्याख्येमुळे १९९६ च्या टी. एन. गोदावर्मन खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने स्थापित केलेल्या वनाच्या संकल्पनेला धक्का लागू शकतो. सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले आहे की, संसदेने स्थापित केलेल्या नवीन व्याख्येत काही विरोधाभास आहे का, हे ठरवण्यासाठी ते आपल्या १९९६ च्या निकालातील वनाच्या व्याख्येची तपासणी करतील.

राष्ट्रीय आरक्षण परिषदेसाठी रविभवनात १४ संघटनांची तयारी बैठक

नागपूर : आरक्षण, सामाजिक न्याय आणि सामाजिक समानता या विषयांवर गंभीर चिंतन करण्यासाठी २६ व २७ फेब्रुवारी २०२६ रोजी नागपुरात राष्ट्रीय आरक्षण परिषद आयोजित करण्यात आली आहे. आरक्षण हा संविधानिक अधिकार असून, त्याची प्रभावी अंमलबजावणी आणि सामाजिक न्यायाच्या प्रश्नांवर देशभर चिंता व्यक्त होत असल्याच्या पार्श्वभूमीवर ही परिषद आयोजित केली आहे. परिषदेच्या तयारीसाठी रविभवन येथे बैठक पार पडली. परिषदेत देशभरातील चिंतक, अभ्यासक आणि सामाजिक कार्यकर्ते सहभागी होणार आहेत. २६ फेब्रुवारी रोजी नागलोक, कामठी रोड येथे नोंदणी केलेल्या अभ्यासक व कार्यकर्त्यांसाठी दिवसभर चर्चा व चिंतन होणार आहे. तर २७ फेब्रुवारी रोजी सकाळी ११ ते दुपारी २ वाजेपर्यंत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कन्व्हेन्शन सेंटर, कामठी रोड येथे खुली परिषद होणार आहे.

परिषदेच्या उद्घाटक पी. शिवकामी, माजी IAS, तमिळनाडू, बीजभाषक डॉ. सुखदेव थोरात आणि अध्यक्ष प्रा. देविदास घोडेस्वार राहणार आहेत. तसेच डॉ. सी.डी. नाईक, डॉ. वसंत कुमार मल्लिक, डॉ. नरेंद्रकुमार, किशोर गजभिये, अशोक भारती, मालेपल्ली लक्ष्मैय, ॲड. डी.जी. सागर आणि प्रा. डॉ. अभिनय कांबळे आदी मान्यवर सहभागी होणार आहेत. बैठकीस प्रा. देविदास घोडेस्वार, छाया खोब्रागडे, सुदेश भोवते, दिनेश अंडरसहरे, डॉ. विकास जांभूळकर, दादाकांत धनविजय, भूपेश थुलकर, प्रा. मनोहर नाईक, प्रसेनजीत गायकवाड, पुष्पा बौद्ध, अर्चना सुखदेव, भारती सहारे, अशोक जांभूळकर, वर्षा सहारे, ॲड. सुषमा भड, संखेश रामराजे, प्रफुल खोब्रागडे, आशा गोपालपुरे आणि प्रा. मनीष वानखेडे यांच्यासह विविध संघटनांचे प्रतिनिधी उपस्थित होते. बैठकीत परिषदेच्या आयोजनाचे नियोजन करण्यात आले.

जय भीम सहकारी पतसंस्थेत भरती

जय भीम सहकारी पतसंस्था
नोंदणी क्र. ५०७/९५मेन रोड,
मिसाळ लेआउट,
नागपूर–१४

शाखा व्यवस्थापक व रोखपाल पदासाठी नियुक्ती

जय भीम सहकारी पतसंस्थेत शाखा व्यवस्थापक व रोखपाल या पदांवर नियुक्ती करण्यात येणार आहे. संबंधित पदासाठी पात्र व इच्छुक उमेदवारांनी पतसंस्थेच्या अध्यक्षांशी संपर्क साधावा.

संपर्क :
७७७४०४५५२५ / ९४२१७१९४७५–
अध्यक्ष
जय भीम सहकारी पतसंस्था, नागपूर

सुवर्ण संधी !

बुध्द विहार समन्वय समिती
द्वारा संचालित
रजि. नं. महाराष्ट्र नाग. ८०२/२०१८ व ३६४७७/२०१९

पाली भाषा प्रचार परीक्षा

रविवार दि. १३ डिसेंबर २०२६ वेळ दुपारी २ ते ४ स्थळ : स्थानिक बुध्द विहार

प्रत्येक परिक्षेसाठी सहयोग राशी १०० रु. पुस्तकासह

पुस्तके व अर्ज वाटप १५/०८/२०२६ पासून सुरु • परीक्षेचा निकाल १३/०१/२०२७

१) पहिली परिक्षा : शब्दार्थासहित बुद्धवंदना
२) दुसरी परिक्षा : शब्दार्थासहित बुद्ध धम्म संस्कार विधी
३) तिसरी परिक्षा: पालि भाषा अध्ययन
४) चौथी परिक्षा: पालि भाषा संभाषण
५) पाचवी परिक्षा : पालि भाषा अनुवाद
६) सहावी परिक्षा : पालि भाषा प्रवचन
७) सातवी परिक्षा : पालि भाषा प्रचार
८) आठवी परिक्षा : धम्म देसना उपदेश

BUDDHA VIHAR SAMANVAY SAMITI PALI BHASHA
SCAN & PAY
A/C No. 874010110011414
Bank : Bank of India
IFSC :: BKID0008740

राष्ट्रीय पुरस्कार
प्रथम २०००/- रु. द्वितीय १५००/-रु. तृतीय १०००/- रु.
जिल्ह्याचे पुरस्कार जिल्ह्यानी प्रायोजित करावे.
प्रथम ५००/- रु. द्वितीय ३००/-रु. तृतीय २००/- रु.

सर्व उपासकांनी /उपासिकांनी परीक्षेला बसावे ही नम्र विनंती.

• संपर्क •
अध्यक्ष व मुख्य संयोजक – अशोक सरस्वती बौद्ध
केंद्रिय परिक्षा नियंत्रक – प्रा. घनश्याम धाबर्डे
पालि परिक्षा प्रमुख – प्रा. आनंद वासनिक
सचिव – इंजि.ए.के. पाटील
कोषाध्यक्ष – धेनुलाम बोम्बर्डे

महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती
शाखा जिल्हा नागपूर
विचारांची मशाल जिवंत ठेवा...

श्रद्धा असावी, अंधश्रद्धा नसावी - उत्सव असावा पर्यावरणपूरक

बाप्पा मातीचा, विचार विज्ञानाचा.
बुवा-बाजी नको, शाडू मातीची बाप्पा-माजी हवी.
चमत्काराच्या अफवा पसरवू नका, बाप्पाला नैसर्गिक रंगात सजवा.
गणेशोत्सवाचा खरा संदेश - व्यसनमुक्ती, वृक्षारोपण आणि विज्ञाननिष्ठ.
डीजे च्या कर्णकर्कश आवाजाला नाही, विचारांच्या जागराला होय.
नवसाला पावणारा नाही, पर्यावरण वाचवणारा बाप्पा हवा.
उत्सव मोठा करा, पण डोळसपणे करा.

हरित गणेशोत्सव
"अंधश्रद्धा टाळा, पर्यावरण वाचवा - हाच बाप्पाला खरा नैवेद्य"
"श्रद्धा जपा, अंधश्रद्धा टाळा, इको-फ्रेंडली गणेशोत्सव साजरा करा"
वृक्ष लावा हरित राहा

सौजन्य
अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती जिल्हा नागपूर
रामभाऊ डोंगरे | प्रा. संध्याताई राजूरकर | डॉ. सुनील भगत | इंज. गौतम पाटील

Travel the World with Us...
नवीन देश... नवीन अनुभव ... आयुष्यभरासाठी स्मरणात राहतील!

एस.के. हॉलिडेजच्या विदेश यात्रा

– जग पाहुया... एकत्र प्रवास करूया ! –
नागपूर ते नागपूर विमान प्रवास

18 नोव्हेंबर 2026 – थायलंड • मलेशिया •सिंगापूर
14 फेब्रुवारी 2027 – दुबई
23 फेब्रूवारी 2027 – व्हिएतनाम कंबोडिया
एप्रेल 2027 – जपान • दक्षिण कोरिया
18 मई 2027 – श्रीलंका
जून 2027 – युरोप - लंडन सह

विशेष आकर्षण
डॉ. बाबासाहेब आंबेकर यांचे घर लंडन
लंडन स्कूल ऑफ इकॉनॉमिक्स (LSE), लंडन
कोयासन युनिव्हर्सिटी जापान

संपर्क : 9422126992 | 7507259851 | 9371768727
BOOKINGS ARE OPEN

दैनिक **बहुजन सौरभ**

बहुजनांच्या सामाजिक व सांस्कृतिक चळवळीचे मुखपत्रक

नियमित अंक

आपल्या शुभेच्छा व जाहिराती पाठवाव्यात.

परिवर्तन
जाहिरात दरपत्रक
पूर्ण पान – ५० हजार रूपये
अर्ध पान – ३० हजार रूपये
पाव पान – १५ हजार रूपये

शुभेच्छा वयक्तिक जाहिरात ४ हजार रुपया पासून सुरु

वाचकांना आवाहन
आम्ही वाचतो, तुम्हीपण वाचा!

टीप - पेमेंट अगोदर

:: दैनिक बहुजन सौरभ कार्यालय ::
१/२, स्वराज कॉलनी, अजनी पोलिस स्टेशनजवळ, वंजारीनगर, पाण्याच्या टाकीजवळ, मेडिकल कॉलेज मागे, तुकडोजी महाराज पुतळा मार्ग, नागपूर-४४००२४
मेल- bahujansaurabh@gmail.com
संपर्क -9422860648, 9421588901

17 September 2026 page 02_Layout 1 16-09-2026 05:24 PM Page 1

“मित्रत्व ही आयुष्यातील सर्वात सुंदर गोष्ट आहे; तिचे जतन करा.”

बहुजन सौरभ **संपादकीय**

कबाडातून केंद्राची कोटींची कमाई !

कार्यालयांमध्ये वर्षानुवर्षे धूळ खात पडलेल्या फाइल्स, निकामी संगणक, जुने फर्निचर, लोखंडी साहित्य आणि इतर भंगाराची विल्हेवाट लावून सरकारच्या तिजोरीत हजारो कोटी रुपये जमा झाले, ही बाब वरवर पाहता स्वच्छता आणि कार्यक्षमतेचे यश वाटते. पण या यशाच्या जल्लोषापेक्षा त्यामागील प्रश्न अधिक अस्वस्थ करणारा आहे. **सरकारी कार्यालयांमध्ये एवढ्या मोठ्या प्रमाणात कबाड आणि कालबाह्य फाइल्स वर्षानुवर्षे साचतच का राहिल्या?** जनतेच्या पैशातून खरेदी केलेली संपत्ती निकामी होईपर्यंत प्रशासन झोपले होते का? आणि तीच संपत्ती भंगारात विकून मिळालेला पैसा हा प्रशासनाच्या कार्यक्षमतेचा पुरावा मानायचा की वर्षानुवर्षांच्या निष्क्रियतेचा? २०२१ पासून केंद्र सरकारने विशेष स्वच्छता अभियान सुरू केले. त्याअंतर्गत सरकारी कार्यालयांतील अडगळ दूर करणे, जुन्या फाइल्सचा निपटारा करणे, जागा मोकळी करणे आणि स्क्रॅपची विक्री करणे यावर भर देण्यात आला. फेब्रुवारी २०२६ पर्यंत या अभियानातून स्क्रॅप विक्रीतून ४,४९७.९ कोटी रुपये महसूल मिळाल्याची अधिकृत माहिती केंद्र सरकारने दिली आहे. विविध विभागांनी मोठ्या प्रमाणावर फाइल्स कमी केल्या, कार्यालयीन जागा मोकळी केली आणि निकामी साहित्याची विल्हेवाट लावली. उदाहरणार्थ, आयकर विभागाने विशेष अभियान ५.० मध्ये सुमारे २.३० लाख भौतिक फाइल्सचा निपटारा करून १.६७ लाख चौरस फूट जागा मोकळी केली. हे निश्चितच स्वागतार्ह आहे. परंतु प्रश्न असा आहे की **स्वच्छतेसाठी अभियानाची गरजच का पडली?** कार्यालयीन व्यवस्थापन ही रोजची प्रशासकीय जबाबदारी आहे. जुनी फाइल कालबाह्य झाली की तिचे नियमानुसार वर्गीकरण झाले पाहिजे. संगणक निकामी झाला की त्याची ई-कचरा नियमानुसार विल्हेवाट झाली पाहिजे. फर्निचर वापरण्यायोग्य नसेल तर त्याचा लिलाव झाला पाहिजे. हे काम वर्षानुवर्षे न करता एखाद्या सरकारने अभियान जाहीर केल्यानंतरच सुरू होणे म्हणजे प्रशासनाच्या नियमित व्यवस्थापनावरच प्रश्नचिन्ह आहे. याहून महत्त्वाचा राजकीय प्रश्नही आहे. **काँग्रेसच्या नेतृत्वाखालील केंद्र सरकारांच्या काळात सरकारी कार्यालयांतील भंगाराची विक्री झाली नाही, असे म्हणणेही अचूक ठरणार नाही.** सरकारी मालमत्तेची लिलाव प्रक्रिया, जुन्या वाहनांची किंवा अन्य निकामी साहित्याची विल्हेवाट ही प्रशासकीय प्रक्रिया पूर्वीही अस्तित्वात होती. मात्र आजच्या प्रमाणे देशव्यापी स्वच्छता अभियानाच्या नावाखाली स्क्रॅप विक्रीतून मिळणाऱ्या हजारो कोटींच्या महसुलाची आकडेवारी केंद्र सरकारकडून सातत्याने प्रसिद्ध होताना दिसते. उपलब्ध सार्वजनिक अधिकृत नोंदींमध्ये २०२१ नंतरच्या अभियानाला विशेष महत्त्व देण्यात आले आहे. त्यामुळे विरोधकांनीही या मुद्द्यावरून सत्ताधाऱ्यांवर राजकीय दावे करण्याऐवजी **काँग्रेसच्या काळात अशाच स्वरूपाची एकत्रित आकडेवारी का प्रसिद्ध झाली नाही, याचे उत्तर शोधले पाहिजे.** कारण कबाडातून पैसा मिळणे ही नवीन अर्थव्यवस्था नाही. प्रश्न आहे तो **कबाड निर्माण होण्याचा आणि त्याची वर्षानुवर्षे साठवणूक करण्याचा.** सरकारी कार्यालयात पडून राहणारी प्रत्येक निकामी वस्तू म्हणजे जनतेच्या पैशातून झालेली खरेदी आहे. एखाद्या विभागाने संगणक घेतला, काही वर्षांनी तो निकामी झाला आणि पुन्हा नवीन संगणक घेतला; पण जुना संगणक गोदामात पडून राहिला, तर सरकारने त्याची किंमत दोनदा मोजली. एकदा खरेदीच्या वेळी आणि दुसऱ्यांदा जागा, देखभाल व व्यवस्थापनाच्या खर्चाच्या रूपाने. लाखो फाइल्सच्या निपटाऱ्याची आकडेवारीही सरकारने अभिमानाने मांडण्यापेक्षा आत्मपरीक्षणाचा विषय बनवली पाहिजे. आवश्यक ऐतिहासिक आणि कायदेशीर नोंदी जतन करणे अत्यावश्यक आहे. परंतु कालबाह्य कागदांचा डोंगर उभा करून प्रशासन आधुनिक होत नाही. डिजिटल व्यवस्थेच्या काळात फाइल व्यवस्थापनाचे शास्त्रोक्त वर्गीकरण, डिजिटायझेशन आणि नियमानुसार निपटारा नियमित झाला पाहिजे. **‘फाइल साठवा’ नव्हे, ‘माहिती जतन करा’** ही प्रशासनाची नवी संस्कृती असली पाहिजे. ई-कचरा हा तर अधिक गंभीर विषय आहे. सरकारी कार्यालयांतील संगणक, मॉनिटर, प्रिंटर, लॅपटॉप आणि इतर उपकरणांची संख्या प्रचंड आहे. त्यांची अनधिकृत किंवा घाईघाईने विल्हेवाट लावली तर पर्यावरणासह डेटा सुरक्षेचाही प्रश्न निर्माण होऊ शकतो. त्यामुळे स्क्रॅप विक्रीत फक्त किती रुपये मिळाले हे सांगून भागणार नाही; कोणत्या प्रक्रियेतून विक्री झाली, कोणत्या अधिकृत संस्थेला साहित्य दिले, बाजारमूल्य किती होते आणि सरकारला प्रत्यक्ष किती महसूल मिळाला, हेही जनतेसमोर आले पाहिजे. **५१०२ कोटींची कमाई हा आकडा आकर्षक आहे; पण त्यापेक्षा अधिक आकर्षक असायला हवा तो ‘कबाड निर्माण न करणाऱ्या प्रशासनाचा’ आकडा.** प्रत्येक सरकारी विभागात मालमत्ता व्यवस्थापनाची डिजिटल प्रणाली असावी. वस्तूची खरेदी, वापर, दुरुस्ती, निकामी होण्याची तारीख आणि अंतिम विल्हेवाट याचा संपूर्ण मागोवा उपलब्ध असावा. वर्षातून एकदा स्वच्छता अभियान करण्याऐवजी दररोज प्रशासन स्वच्छ असावे. सरकारने या अभियानाला केवळ प्रचाराचा विषय बनवू नये. **कबाड विकून हजारो कोटी मिळाले, म्हणून आनंद व्यक्त करण्यापेक्षा एवढे कबाड साठूच कसे दिले, याची जबाबदारी निश्चित करावी.** संबंधित अधिकाऱ्यांकडून उत्तर मागितले पाहिजे. विलंबामुळे सरकारी मालमत्तेचे मूल्य घटले असेल तर त्याचीही चौकशी झाली पाहिजे. काँग्रेसच्या काळातील प्रशासन असो किंवा आजचे भाजप सरकार - जनतेच्या पैशाचा अपव्यय कोणत्याही पक्षाच्या सरकारला माफ करता कामा नये. फरक एवढाच की आजच्या सरकारने या कबाडाच्या प्रश्नाला अभियानाचे रूप देऊन त्यातून मोठा महसूल उभा केला आहे. त्याचे कौतुक करतानाच त्याला कठोर प्रश्न विचारणे ही लोकशाहीची जबाबदारी आहे. **जनतेच्या पैशातून वस्तू खरेदी करणे सोपे; त्यांचा योग्य वापर करणे कठीण. निकामी झाल्यानंतर भंगारात विकणे त्याहून सोपे. पण खरे सुशासन तेच, जे सार्वजनिक संपत्तीला आधीच निष्क्रिय होऊ देत नाही. ‘कबाडातून कमाई’चा उत्सव साजरा करण्याऐवजी ‘कबाड निर्माण होणार नाही’ अशी पारदर्शक, जबाबदार आणि कार्यक्षम प्रशासन व्यवस्था उभी करणे हीच सरकारची खरी परीक्षा आहे.**●●

19 व्या शतकाच्या उत्तरार्धातील बुद्ध धम्माचे पुनरुद्धारक

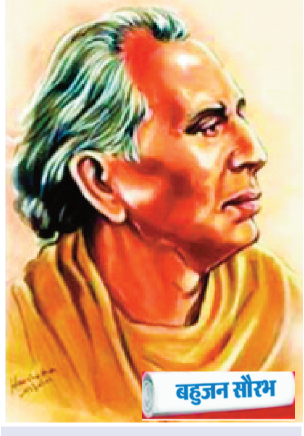

बोधिसत्व भदन्त देवमित्त धम्मपाल

भारतात बुद्ध धम्माच्या प्रचार-प्रसारासंबंधी चर्चा निघते तेव्हा अनागारिक धम्मपालांचे अक्षरशः नाव ओठावर येते. त्यांचे महान व्यक्तित्त्व आणि धम्मप्रसार कार्याची प्रचिती आपसुकच येते. 20 व्या शतकातील ते भारतीय बौद्ध धर्माचे पुनरुद्धारक होते. त्यांच्याच प्रयत्नांची परिणीती आहे की, आज आपण तथागत बुद्ध आणि त्यांच्या मुळ शिकवणीशी केवळ परिचित झालोच नाही तर कित्येक करोडो-करोडो उपासिका-उपासकांनी त्रिरत्नाचे शरण ग्रहण केले आहे. भारतीयामध्ये बौद्ध धर्म संस्कृती, साहित्य आणि तत्त्वज्ञानाविषयी अभिरुची, ओढ आणि आवड निर्माण केली. त्यांची प्रेरणा प्राप्त करून असंख्य भारतीय बुद्ध सुपुत्रांनी आपले सर्वस्वी जीवन बुद्ध शासनासाठी समर्पित केले. धम्मपालजींचे कार्य किमानपक्षी भारतापुरतेच मर्यादित नव्हते तर मॅन्मार, थायलँड, युरोप, अमेरिका, जपान आणि श्रीलंका या देशात बुद्ध धर्माच्या उत्थानासाठी सतत प्रयत्नरत राहील. आपल्या जन्मभूमी श्रीलंकेत त्यांनी राष्ट्रीय चेतना जागृत केली व खऱ्या अर्थाने भारताला मुख्य प्रवाहात आणून आपली तपोभूमी मानली. अशा प्रकारचे तपस्वी ज्ञानयोगी आणि कर्मयोगी कोणत्या ना कोणत्या रुपात त्यांचा आविर्भाव होत असतो. अनागरिक धर्मपाल हे असे महान विभूती होते. त्यांचे शरीर श्रीलंकेचे परंतु चित्त सार्वभौम हिताचे होते. त्यांची साधना विशेषतः भारत आणि भारतीयांसाठीच होती. म्हणून त्यांनी श्रीलंकेत जन्म घेवून देखील साऱ्या विश्वाचे भ्रमण केले. सारनाथ, बुद्धगया आणि भारताच्या बौद्ध तीर्थस्थळांचे उद्धार, बौद्ध धर्माच्या पुनरुत्थानामध्ये आपले संपूर्ण जीवन खर्ची घातले. भारतीय बुद्ध शासनाला खऱ्या अर्थाने त्यांची महान देणं आहे. त्यांच्या कार्याला खरच भारतीय कधीच विस्मृत होवू शकत नाही. बौद्ध धर्माच्या विकासासाठी असंख्य विद्वांनानी कामगिरी केली आहे. त्यामध्ये विरनररत्न म्हणजे अनागारिक धर्मपाल होत. ‘अनागारिक धम्मपालजींचे बुद्ध धम्माला योगदान?’ या विषयावर पू. भदन्त पी. शीवली थेरो, जनरल सेक्रेटरी, महाबोधी सोसायटी यांच्या अध्यक्षतेत भिक्षू संघाच्या प्रमुख उपस्थितीत सिरी धम्मराजिक चेतिय विहार, 4अ, बंकिम चॅटर्जी मार्ग, कोलकाता येथे बोधिसत्व अनागारिक धम्मपाल यांच्या 161 व्या जयंती दिनाचे आयोजन बुधवार दि. 17 सप्टेंबर 2025 रोजी केले आहे त्या निमित्त....

वडील डॉन करोलिस आणि आई मल्लिका हेवावितरण या दाम्पत्यांच्या परीवारात डॉन डेव्हीड यांचा 17 सप्टेंबर 1864 ला जन्म झाला. त्यांचे आजोबा दक्षिण श्रीलंकेचे सुप्रसिद्ध शहर मात्तूर येथून 1835 येथे स्थाई झाले. तेथे लाकडाच्या निर्मित वस्तूंचे मोठे विक्रेते-व्यापारी म्हणून त्यांची ख्याती होती. त्या दरम्यान श्रीलंका इंग्रजांच्या मगरमिठीत जाते की काय अशी परिस्थिती निर्माण झाली होती. श्रीलंकेची सर्वच व्यक्ती, वेशभूषा, नावे इत्यादी तत्सम परिवर्तन करायला लागले. तेथे पाश्चिमात्य संस्कृतीचा बोलाबाला चालला होता. वस्तुतः इंग्रजांच्या दबावाला बळी पडून जातीय परंपरागत बौद्ध धर्माकडे पाठ फिरवायला लागले होते. आपली मातृभाषा सहलमध्ये बोलणे आपला घोर अवमान मानत होते. मिशनरी या भूमिकेवर अगदी ठाम होती. श्रीलंकेला कसे काबूत घेतले जाईल. श्रीलंकावासी मुलांना मिशनरी शाळेत शिकवण्यासाठी पाठविण्यात गौरव व धन्यता मानत. सेंट बेंडिक्ट विद्यालय, कोट्टे मिशनरी विद्यालयात आणि सेंट थॉमस विद्यापीठात उच्च शिक्षणार्थ प्रवेश घेतला. त्याच दरम्यान ख्रिश्चन मिशनरी आणि बौद्धात संघर्ष होवून एक ऐतिहासिक शास्त्रार्थ झाला. तेव्हा डॉन डेव्हिडचे महाविद्यालयात जाणे कायमचे बंद झाले. विद्योदय विद्यापीठा (परिवेण महाविहार) चे निर्माते पूज्य भदन्ताचार्य हिक्कडूवे सिरी सुमंगल नायक महास्थविरांच्या मार्गदर्शनात पाली आणि बौद्ध धर्माची शिकवण अंगिकार करून अनागरिक धर्मपाल बनले. बायबल ऐवजी त्रिपिटकातील समग्र ज्ञान बघून विश्वकल्याणासाठी बुद्ध धर्मासारखा जगात दुसरा धर्मच नाही. अशी त्यांची खात्री पटली. वडीलांच्या आग्रहाखातर 1884 ला शिक्षण विभागात लिपीक पदावर रूजू झाले. पण काही नौकरीत चैन पडेना. अखेर नौकरीचा राजीनामा दिला. आता उर्वरित समग्र आयुष्य जनतेच्या सेवार्थ घालवावा असा संकल्प केला. ॲनी बेझंटच्या थियोसाफिकल संमेलनाच्या अध्यक्षस्थानी होत्या त्यात धर्मपालानी सहभाग दर्शविला. 8 जानेवारी 1885 ला अड्यार, मद्रास येथे धम्मध्वजाचा प्रारूप कर्नल अलकॉट, ब्लावस्की आणि धर्मपालांच्या माध्यमातून साकारण्यात आला. या प्रक्रियेतून बुद्ध शासनाचा मार्ग गवसला. जनजागरण निर्माण झाले. श्रीलंकेत प्रचारार्थ ‘सोभन मालेगांव या नावाची एक मोटार बसला घराचा आकार देवून गावा-गावात धर्मप्रचारार्थ फिरून बसमध्ये आवाज देण्यासाठी एक नगारा, भाषणाचा मुख्य विषय - ‘इंग्रज सरकारला काढून फेका! मिशनरी शाळेत मुलांना पाठविणे बंद करा! सहली संस्कृती बौद्ध धर्माचे रक्षण करा.’ सहलकला, शिल्प आणि उद्योगाला चालना देवून पुनर्जिवित करा. इंग्रजांच्या पोषाखाचा बहिष्कार करा!’ अशा प्रकारच्या उद्घोषणा आणि भाषणातून श्रीलंकेत नवचेतना संचरली. स्त्रिया स्वदेशी पोषाख सोडून पोर्तुगाल गाऊन परिधान करू लागल्या होत्या. त्यातही भारतीय साडीचा प्रचार केला आणि सर्वप्रथम आई मल्लिकाला भारतीय साडी धारण करायला दिली. तेव्हापासून आपला पोषाख हाच समजू लागले.

अनागारिक धर्मपाल यांचे गुणवैशिष्ट्य म्हणजे ते निर्भिड वक्ता, स्पष्टवादिता, धर्मोपदेशक आणि कुशल नेता होते. बौद्ध तीर्थस्थळांचा जीर्णद्धार, बौद्ध शाळा, बौद्ध ग्रंथ आणि मासिक पत्रांचे प्रकाशन आदी कार्यांना भारताकडे त्यांनी आगेकूच केली. धर्मपालांनी भारतात बौद्ध धर्माचे पुनरुद्धाराचा संकल्प करून अदम्य, उत्साह बाळगून अविरत कार्य केले. डिसेंबर 1890 ला श्रीलंकेहून भारताकडे प्रस्थान, 20 जानेवारी 1891 ला सारनाथमध्ये आगमणानंतर, बुद्धगयेत आले. तेथील सर्वीकडे दुरावस्था बघून शैव-महंताच्या अधिकारात, बुद्ध पूजा, होम-हवनादी बघून त्यांचे हृदय अत्यंत चिंताग्रस्त झाले. त्यांच्या डोळ्यात अश्रू येवू लागले. 31 मे 1891 ला महाबोधी सभा स्थापन केली. 10 जुलैला भदन्त चंद्रज्योती, भदन्त सुदर्शन, भदन्त सुमंगल यांना श्रीलंकेहून प्रचारार्थ बोलावून घेतले. बुद्धगयेला सांस्कृतिक संमेलनाचे आयोजन केले. त्यात श्रीलंका, चिन, जपान आणि चटगाव या प्रतिनिधींनी भाग घेतला. त्यावेळी बंगालच्या दैनिक ‘इंडियन मिरर’ ने वृत्त लिहिले होते की, बौद्ध वस्तीची स्थापना व्हावी. याला अनुलक्षूण 28 ऑगस्टला धर्मपालानी महाबोधी सभेच्या नावानी जमीन विकत घेतली. कोलकाता राजधानीचे शहर येथे केंद्राची स्थापना केली. कारण बुद्धगया तेव्हा बंगाल प्रदेशात मोडत होते. नोव्हें. 1892 पर्यंत महाबोधी सभेचा कार्यभार निलकमल मुखर्जी यांच्या निवासस्थानी सुरुवात झाली. योगायोग असा की, ब्रह्मदेश आणि आराकान यात्रा करतांनाच शाखा उभारली. त्यामुळे पू. भदन्त ऊ. चंद्रमणी महास्थवीर यांचे बुद्धगयेला आगमन झाले. 1892 ला इंग्रजी मासिक ‘महाबोधी’ प्रसिद्ध झाले. धम्मपालांनी 1893 मध्ये शिकागो, अमेरिका येथे आयोजित सर्वधर्म संमेलनात बौद्ध नेता म्हणून भाग घेतला. अमेरिकेला प्रस्थान होण्यापूर्वी बुद्धगयेचा कार्यभार धर्मपालांनी पू. भदन्त चंद्रमणीजींना सोपविला. संमेलनात बौद्ध धर्माची महत्ता आणि सिद्धांताची व्याख्या विवेकपूर्ण ओजस्वी व्याख्याने मोजक्या शब्दात मांडली. यातून आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पाश्चिमात्य राष्ट्रात त्यांना प्रसिद्धी लाभली. असंख्य मित्र व अनुयायी झाले. ते परत येतांना होनोलूलू या बंदरावर त्यांचे अनेक प्रशंसकांनी गर्दीची झुंबड केली होती. त्यातील मेरी फोस्टर हिचेशी परिचय झाला म्हणून कोलकाता महाबोधी सभा सतत दहा वर्षापावेतो आर्थिक सहाय्य त्या करत होत्या. 1920 ला धर्मराजिक महाविहाराचे निर्मिती कोलकात्याला केली. 1921 महाबोधी पुण्य विद्यालय निःशुल्क त्याचे रुपांतर महाबोधी इंटर महाविद्यालय व धर्मपाल पदवी कॉलेज येथपर्यंत वाटचाल केली. भविष्यात महाविद्यालयाचे स्वरुप व्यापक होऊन बौद्ध विद्यापीठात त्याचे रुपांतर व्हावे अशी त्यांची मनिषा होती. मुलगुंध कुटी विहार, सारनाथ येथे 1922 ला राज्यपाल एच. आय. बटलर यांच्या हस्ते शिलान्यास तर, 11 नोव्हें. 1931 ला पुरातत्व विभागाचे संचालक दयाराम साहनी यांच्या हस्ते विहाराचे उद्घाटन झाले. या कार्यक्रमाला जवाहरलाल नेहरू पत्नीसमवेत आले होते. धर्मपालांनी बौद्ध श्रामणेर विद्यालय, कँडी येथे प्रशिक्षण देवून आठ भिक्खूंना बुद्ध धम्म शासनाच्या कार्यास्तव बोलविले. 1926 ला लंडन येथे, 1930 मध्ये अमेरिका शाखा आरंभ केली. मंगळवार, 13 जुलै 1931 ला भदन्त रेवत स्थवीराद्वारा प्रव्रज्या घेवून देवमित्त धम्मपाल नाव झाले. 1932 ला मुलगंध कुटी ग्रंथालयाचे उद्घाटन, 19 जानेवारी 1933 ला उपसंपदा घेवून भिक्षू ‘देवमित्त धम्मपाल’ झाले. दिवसेंदिवस त्यांचे आरोग्य ढासळायला लागले. औषध घेण्यास स्पष्ट नकार दिला आणि म्हणाले, ‘माझ्या औषधीसाठी विनाकारण धन खर्च करू नका! तोच पैसा बौद्ध धर्माच्या कार्यात लावा, आता माझ्या मृत्यूचा वेळ जवळ येत आहे. मी पुढील जन्म वाराणसीच्या ब्राह्मण परिवारात उत्पन्न होवून बौद्ध धर्माचा उत्कर्ष करेल. बुद्ध धर्म प्रचारासाठीच या भूमीत पंचवीस वेळा जन्म ग्रहण करेल!’ भिक्षू धर्मपालांनी बौद्ध धर्म आणि पाली साहित्याच्या दृष्टिने भारताची निरपेक्ष सेवा केली. भारतासाठी मोठा आदर्श ठेवा त्यांनी दिला. अभूतपूर्व अशी कामगिरी बजावली. काषाय वस्त्रातच अखेर 29 एप्रिल 1933 ला त्यांची प्राणज्योत मालविली. भदन्त देवमित्त धर्मपालजींचे जीवन हे एखाद्या अथांग सरोवरात फुलणाऱ्या सुंदर कमळाप्रमाणे होते. आज त्यांचा 161 व्या जयंती दिन निमित्त त्यांना विनम्र अभिवादन! ●●

डॉ. भदन्त चिंचाल मेत्तानंद
मो. 94221 83185

धम्मदूत पू.भदन्त संघरत्न मानके, अध्यक्ष, पञ्ञा मेत्ता संघ, विहाराधिपती महासमधीभूती यांच्या अध्यक्षतेत, उद्घाटक पू.भदंत डॉ. चिंचाळ मेत्तानंद महाथेरा, प्रमुख अतिथी पू. प्रियरत्न महाथेरा (म्यांमार), पू.भदंत अग्गधम्मा (त्रिपुरा), पू.भदंत नारद (अरूणाचल प्रदेश), पू.भदंत ज्ञानतिलोक (त्रिपुरा), पू.भदंत धम्मशिखर आणि भिक्षू संघाच्या प्रमुख उपस्थितीत महासमाधीभूमी महाविहार, रूबरछ (शिंदपूरी), ता.पवनी, भंडारा येथे बोधिसत्व अनागरिक धम्मपाल यांच्या १६२ व्या जयंती निमित्त वृक्षारोपण आणि धम्म समारंभाचे आयोजन गुरूवार दि.१७ सप्टेंबर २०२६ रोजी दुपारी २.०० वाजता केले आहे त्यानिमित्त.

जयंती २ जातीय भेदभाव म्हणजेच मानसिक आरोग्यावरील हल्ला

शैलेश बळीराम नरवाडे यांचा ‘जयंती २’ हा फक्त आरक्षण-मेरीट वाद किंवा राजकीय लढ्याचा चित्रपट नाही. तो महाराष्ट्रातील तरुण पिढीच्या सामूहिक मानसिक आरोग्याचा अत्यंत महत्त्वाचा दस्तऐवज आहे. आतापर्यंत कुणीही या कोनातून त्याची समीक्षा केलेली नाही. कारण समीक्षक कथानक, संदेश आणि अभिनयावर थांबतात. पण खरा चित्रपट पायलच्या मनात सुरू होतो आणि संत्या-तनुजाच्या सामूहिक चेतनेत संपतो.

पायल जाधव : एकाकीपणा, हायपर-विजिलन्स आणि दबलेला संताप. पायल मरकामच्या भूमिकेत पायल जाधव यांनी पायलची भूमिका अत्यंत प्रामाणिकपणे साकारली आहे. आदिवासी तरुणीच्या डोळ्यांतली भीती, अपमान सहन करतानाची शांतता आणि अचानक फुटणारा संताप - हे सगळे त्यांनी चेहऱ्यावरून, शरीरातूनच दाखवले आहे. पहिल्या दिवसापासूनचे मायक्रोअग्रेशन, मागच्या बाकावर बसवण्याची सक्ती आणि शिक्षकांची उदासीनता ही क्रॉनिक मायनॉरिटी स्ट्रेस आहेत. पायल जाधव यांनी “इम्पोस्टर सिंड्रोम” आणि दबलेला राग या दोन्ही गोष्टी कुशलतेने साकारल्या. निलंबनाच्या दृश्यात त्यांचा संताप फुटतो - तो उद्धटपणा नसून कॉम्प्लेक्स PTSD सारख्या लक्षणांचा भाग आहे. त्यांचा अभिनय चित्रपटाचा मानसिक केंद्रबिंदू आहे.

ऋतुराज वानखेडे आणि प्रियदर्शिनी इंदलकर : लढा म्हणजे थेरपी : ऋतुराज वानखेडे यांनी संत्याची बोलीभाषा, ऊर्जा आणि परिपक्वता शेवटपर्यंत अचूक टिकवली आहे. विदर्भातील ग्रामीण बोलीभाषेचा लहेजा अचूक ‘जयंती’मधील परिवर्तनानंतर तो आता केअरगिव्हर आणि एक्टिव्हिस्ट बनतो. प्रियदर्शिनी इंदलकर यांची तनुजाही प्रभावी आहे. तिच्यात संयम, संघर्ष आणि काळजी, प्रेम, सहकार्य या भावना स्पष्ट दिसतात. दोघांचा एकत्रित अभिनय सांगतो की भेदभावामुळे होणारा मानसिक त्रास सामाजिक आधार आणि सामूहिक कृती यांनी कमी होतो. संत्या-तनुजाचा लढा पायलसाठी “ग्रुप थेरपी” सारखा आहे. एकट्याने झेललेला अपमान आता सामूहिक शक्तीत रूपांतरित होतो. विजय निकम यांनी मनोहर पंतांची भूमिका राजकीय दबाव आणि मॅनिप्युलेशन दाखवण्यासाठी चांगली केली आहे. देविका दफ्तरदार यांनी प्राध्यापिकेच्या छोटेखानी भूमिकेतही लक्ष वेधून घेतले. रोहिणी हट्टंगडी यांची उपस्थिती चित्रपटाला वजन देते.

दिग्दर्शन : शैलेश नरवाडे : नरवाडे यांनी लेखन आणि दिग्दर्शन दोन्ही स्वतः हाताळले आहे. त्यांनी जातीय भेदभावाला केवळ राजकीय मुद्दा न बनवता मानसिक आघात म्हणून मांडले. संवाद आणि चर्चात्मक मांडणी प्रभावी आहे. पण दिग्दर्शनात काही मर्यादा आहेत. पायलची व्यक्तिरेखा मध्यवर्ती असूनही नंतर ती बाजूला पडते - हे मानसशास्त्रीय दृष्टीनेही वास्तव आहे, पण सिनेमॅटिक अनुभव कमजोर करतो. काही ठिकाणी चित्रपट “बोलतो” जास्त आणि दाखवतो कमी. क्लायमॅक्स घाईघाईने संपवला गेला असल्याचे जाणवले. तरीही, विषयाची खोली आणि प्रामाणिकपणा हा दिग्दर्शनाचा मोठा गुण आहे.

तंत्र : संवाद, संगीत आणि दृश्यभाषा : संवाद नरवाडे यांचेच चित्रपटाचा सर्वात मजबूत भाग आहेत. ते केवळ माहिती देत नाहीत तर मानसिक संघर्ष उलगडतात. संगीत आणि पार्श्वसंगीत प्रभावी आहे. काही गाणी प्रेक्षकांच्या मनात घुमतात. छायांकन संजीवकुमार हिल्ली वास्तववादी आहे, पण काही ठिकाणी अधिक दृश्यप्रयोगाने मानसिक तणाव वाढवता आला असता. एडिटिंग काहीसे सैल आहे मोंटेज आणि गाण्यांमध्ये कथा विखुरते. ॲक्शन दृश्ये सरासरी आहेत. पायलच्या दीर्घकालीन मानसिक प्रवासाला निराशा, झोपेचे विकार, आत्महत्येचे विचार, मदत मागण्याची भीती यांनी अधिक खोली दिली असती तर तो आणखी शक्तिशाली ठरला असता. प्रोफेशनल मानसिक आरोग्य सेवा किंवा सायकोथेरपीचा समुपदेशनाचा उल्लेख नाही. हे महाराष्ट्रातील वास्तवाचेच प्रतिबिंब आहे.

‘जयंती २’ आपल्याला सांगतो की जातीय भेदभाव हा फक्त सामाजिक अन्याय नाही. तो मानसिक आरोग्यावरील थेट हल्ला आहे. पायल जाधव यांचा अभिनय, ऋतुराज, प्रियदर्शिनी यांची ऊर्जा आणि नरवाडे यांची प्रामाणिक दिग्दर्शकीय दृष्टी यामुळे चित्रपट मनात घुसतो. तंत्रात काही कमतरता असली तरी विषयाची खोली आणि मानसशास्त्रीय सत्यता त्याला युनिक बनवते.

चित्रपट मनात असतो आणि ‘जयंती २’ मनातच घुसतो. हा चित्रपट पाहिल्यानंतर प्रेक्षक फक्त “आरक्षण योग्य आहे” असेच म्हणत नाहीत. ते विचार करतात, “आपण किती जणांच्या मनावर रोज घाव घालतो?” आणि “आपण स्वतःच्या मानसिक आरोग्यासाठी काय करतो?” असा प्रश्न निर्माण होतो. जयंती 2 चित्रपट सर्वांनी आवर्जून पाहावा आणि आपले मानसिक आरोग्य सुदृढ करावे.●●

मनःस्वास्थ्याचा प्रवास

प्रवीण गांगुर्डे
मो. 9890631933

साद घालतो कबीर

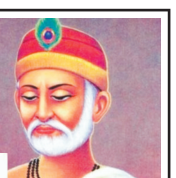

बहुजन सौरभ

आपण केलेल्या कर्माचे परिणाम माणसाला भोगावे लागतात. साधे सूत्र आहे... चांगले कर्म चांगले फळ... वाईट कर्म वाईट फळ. म्हणून कोणतेही कर्म करण्यापूर्वी विचार करणे आवश्यक आहे.

‘न तं कम्म कतं साधु
यं कत्वा अनुतप्पति
यस्स अस्सुमुखो रोदं
विपाकं पटिसेवति।’

पश्चाताप होईल असे कर्म करणे चांगले नव्हे. वाईट कर्म करणारा आसवे गाळीत रडत रडत परिणाम भोगत असतो.

‘करता था तो क्यो रहा
अब करि क्यो पछिताय
बोवे पेड बबुल का
आम कहा ते खाय’

संत कबीराचा हा अत्यंत सुप्रसिद्ध दोहा आहे. अरे...वाईट कर्म केलेसच कशाला? आता पश्चाताप करून काय उपयोग? तू बाभळीचे बी पेरले तर तुला त्यापासून आंबे कसे खायला मिळतील? वाईट कर्मातून चांगले परिणाम मिळतील ही अपेक्षाच चुकीची आहे. अर्थात आपण जी काही चांगली वाईट कर्मे करु त्याचे फळ तसेच मिळणार आहे.

‘फसल अँधेरो की देखकर
आप हैरान क्यों हैं?
तुमने अपने खेतो में
सुरज बोए ही कहाँ थे?’

अंधाराचे पीक आले हे पाहून हैरान कशाला झाला आहेस? आपल्या शेतात तू कधी सूर्य पेरलाच नाही.... तात्पर्य काय... जनाजनातील मनामनात बुद्ध, फुले, शाहू आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर पेरा म्हणजे प्रकाशाची डौलदार झाडे उगवतील....●●

प्रा. वसंत वावरे
मो. 9403304670

विस्थापित आदिवासी समूह कुठे आहे?

आदिवासी मुला-मुलींचे शोषण थांबेना! जबाबदार कोण?

आदिवासी म्हणजे मूळ निवासी, मूळ मालक, मूळधनी. हा धरतीचा प्रथम नागरिक. नागरी संस्कृतीपासून दूर. आदिवासी संस्कृतीचा संरक्षक. जल, जंगल, जमीनचा रक्षक. निसर्गपूजक, प्रकृतीपूजक समाज. रानावनात, डोंगरकपारी समाज होय. त्याची निसर्गावर अपार श्रद्धा आहे. निसर्ग हा आदिवासींचा गुरू आहे. त्यांनी मंदिरे बांधली नाहीत. संपूर्ण निसर्गाच्या सानिध्यात राहून प्रकृतीचे रक्षण केले आहे. जंगलची कापणी केली नाही. प्रगत समाजाने जंगलाची कापणी करून मोठे मोठे प्रकल्प उभारून आदिवासी समाजाला विस्थापित केल्याची विविध उदाहरणे आहेत. त्यांच्या जमीनीवर हक्क गाजवून त्याच्यावर मोठमोठे प्रकल्प उभारून देशाचा विकास कसा होणार? पुतळ्यासाठी आदिवासींना त्यांच्या मूळस्थानकापासून परावृत्त करणे ही घटनाच संविधानविरोधी आहे. अजूनपर्यंत आदिवासींना त्यांच्या मोबदल्यात काय मिळाले? अज्ञानी, निरक्षर, साधेभोळे आदिवासींना त्यांच्या जल, जंगल, जमीन पासून वेगळे करून भारत देशाचा विकास होणार काय? विस्थापित आदिवासींना त्यांच्या घटनादत्त अधिकारापासून वंचित करण्याचा अधिकार सरकारला कोणी दिला? आदिवासींना कायमचे वंचित करून आत्मनिर्भर भारत कसे काय होणार? आदिवासींना वनवासी कल्याण आश्रमच्या माध्यमातून त्यांचे अस्तित्व, अस्मिता आणि खरी ओळख मिटविण्याचा प्रकार हा जीवघेणी तर आहेच. परंतु, घटनादत्त अधिकारापासून वंचित करण्याचा निर्णय संघप्रणीत संस्थेला कोणी दिला? हे संविधानविरोधी कृत्य आहे. घटनाबाह्य असे हे कृत्य आहे. ‘वनवासी’ कल्याण आश्रमच्या नावावर आदिवासींचा हक्काचा पैसा अशाप्रकारे लुटण्याचा प्रकार नियमबाह्य आहे. पुन्हा स्वयं संघाचे सर्वेसर्वाकर्ता ‘वनवासी’ मेळाव्यातून मार्गदर्शन करतांना म्हणतात की, ‘आमचेच आहात, आम्हाला नवे राष्ट्र उभारणीसाठी सहकार्य करा,’ असा आग्रह धरतात. असे का? भारत देश दिडशे वर्षे गुलाम होता, तेव्हा मोहन भागवत कुठे होते? मणिपूर सारखे प्रकरण घडले तेव्हा मोहन भागवत एकही शब्द बोलत नाही. आदिवासी समाजावर अन्याय-अत्याचार होतात तेव्हा मौन असतात. परंतु नवे राष्ट्र म्हणजे कोणते? यामागील सत्य तपासणे गरजेचे आहे. आदिवासींना घटनादत्त अधिकारांपासून कायमचे वंचित करण्याचा षडयंत्र तर नाही ना? राष्ट्रीय प्रवाहापासून अलग करण्याचा डाव

आदिवासींना घटनादत्त अधिकार तर सोडा, त्यांना त्यांच्या अस्तित्व, अस्मितापासून म्हणजे मूळनिवासी, मूळमालक, मूळधनी खरा आदिवासींना त्यांच्याच मायभूमीत परके असल्याची भावना त्यांच्या मनात रूजवून ‘नवे राष्ट्र’ राष्ट्र उभारणी मागे कोणते ‘सत्य’ दडले आहे? याचा शोध घेणे गरजेचे आहे. आमच्या आदिवासी समाजाला तोडण्याचे कार्य आमचे काही समाजकारणी नेते, कार्यकर्ते करीत असतील तर हे कार्य आदिवासींना राष्ट्रीय प्रवाहात आणणे तर सोडा, आदिवासी समाजाला आरएसएस गुलाम केल्यावाचून राहणार नाही याची जाणीव सुजान, सुविद्य, शिक्षित युवा कार्यकर्ते, नेते, पुढारी विशेषतः आदिवासी समाज प्रबोधन करणाऱ्या कार्यकर्त्यांनी वेळीच सावधान, सजग होण्याची वेळ आली आहे. अन्यथा आदिवासी समाज वनवासीच्या नावाखाली आपली अस्मितापासून आपली खरी ओळख संपविण्याचा डाव वेळीच ओळखून मूळनिवासी आदिवासी ओळख कायम ठेवण्याचा प्रयत्न करावा. आदिवासी समस्या दिवसेंदिवस वाढत असून त्यांची दखल घेणारा वाली कोणी उरला नाही. आदिवासी योजना कागदावर शोधून दिसतात. जेव्हा निवडणूका आल्या की पुन्हा त्यांना उत येतो. असा अनुभव आहे. आकाशाला भिडणारी महागाई, बेरोजगारी, आदिम मुला-मुलींची दयनिय अवस्था, ‘वनवासी’च्या नावाखाली अपरिमीत शोषण, अन्याय, अत्याचार, आश्रम शाळेतील शिक्षण, शैक्षणिक सोयी-सुविधांचा अभाव, मुलींचे लैंगिक शोषण इ. सर्वच पातळीवर होणारे अन्याय, अत्याचार, अतिक्रमणे खऱ्या आदिवासींना अस्वस्थ तथा भ्रमित करणारे आहे. खऱ्या आदिवासींना विस्थापित करून खोट्या आदिवासींना संरक्षण देणारे सरकार कोणाचे? याचा विचार आदिवासी समाज समुदायानी करावा. खरा आदिवासी दोरा तुटलेल्या पतंगासारखा अवकाशात भटकत असून कधी पडेल आणि तुकडे तुकडे होतील याची प्रतिक्षा करण्यापेक्षा तुम्ही स्वतः तुमच्या जीवनाचे शिल्पकार आहेत हे ओळखून घ्या! भारतीय संविधानात नमूद केल्यानुसार तुमच्या विकासासाठी शिक्षणाचे द्वार खुले असून ३४२, ५वी, ६वी सूचीचा लाभ घ्यावा. उच्च शिक्षणाशिवाय आदिवासी समाजाला पर्याय नाही. तुम्ही एकेकाळी राज्यकर्ते होता हे विसरू नका. १७५० वर्षे गोंडवाना भूमीवर तुमचे राजे, रजवाडे, गढकिल्ले आजही भग्नावस्थेत भूतकाळाच्या ऐश्वर्याचे साक्षीदार म्हणून उभे आहेत. याची जाणीव आदिवासी समाजाला व्हावी म्हणूनच संविधानाचे शिल्पकार, ज्ञानाचे अथांग महासागर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात, “जो इतिहास विसरतो, तो इतिहास घडवू शकत नाही.” वर्तमानात जगत असतांना भूतकाळ विसरू नका. कारण भविष्याची स्वप्ने त्यामध्ये दडलेली असतात. शेतकऱ्यांची आत्महत्या, विद्यार्थ्यांची आत्महत्या, आश्रम शाळेतील शिकणाऱ्या मुला-मुलींची झालेली अवस्था, आकाशाला भिडणारी महागाई इ. घटना घडतांना भारत सरकार मौन का? आंदोलने, मोर्चे, धरणे, विद्यार्थ्यांची आंदोलने ही नित्याची बाब झाली असून याचा दूरगामी परिणाम समाजमनावर होतांना दिसतो. बेरोजगारी सतत वाढते आहे. तरूण-तरूणींच्या हातात काम नाही, हे कशाचे द्योतक आहे. तरूणांचा देश आहे. युवकांचा देश आहे. त्या तरूणांची ऊर्जाशक्ती वाया जात आहे, ही भारताची शोकांतिका आहे. भारत सरकार कायमचे गप्प का? भारत सरकार असो की राज्य सरकार कायमचे मौन पाळणार का? विदेशवारी नियमीत करणारे प्रधानमंत्री संवेदनशील मुद्द्यावर बोलत का नाही? पेपरफुटी प्रकरण, शेतकऱ्यांची आत्महत्या, आश्रम शाळेतील शिकणाऱ्या मुला-मुलींचे शोषण थांबता थांबेना! जबाबदार कोण? ●●

आदिवासी अस्तित्व

प्रा. डॉ. वामन शेळमाके
मो. 9420973248

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

प्रा. प्रवीण कांबळे यांना शुभेच्छा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या चळवळीत मातंग बांधवांचे योगदान व त्यांचा चळवळीतील सहभाग याचा मागोवा घेण्यात आला आहे. त्यामुळे मातंग आपले विरोधक होऊच शकत नाही.सध्याच्या स्थितीत दोन समूहात निर्माण झालेली दरी हा राजकीय षडयंत्राचा भाग आहे. सर्वच मातंग याला बळी पडलेले नसून, महापुरुषांना जाती-जातीत न वाटता किंवा त्यांच्यावर चिखलफेक करण्यात अर्थ नाही. आपण शिक्षित आहोत, ही बाब लक्षात घेऊन वितंडवाद निर्माण होणार नाही. ही जबाबदारी ओळखून कृती करण्याची गरज आहे. असा समज यालेखातून देण्यात आला आहे. प्रस्तुत लेखामधून लेख दोन्ही समाजातील गैरसमज दुर करून सामाजिक सलोखा निर्माण करण्याच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा व प्रासंगिक आहे. त्याप्रमाणे यालेखातून ऐतिहासिक वास्तव्याचे जाण व भान करून देण्यात आले आहे. त्यामुळे लेख हा अतिशय समर्पक असा आहे. लेखाबद्दल प्रा. प्रवीण कांबळे यांना शुभेच्छा.●●

- प्रा. राजेन्द्र कांबळे

हिंगणघाट मध्ये भीतीपोटी शो रद्द केला...बातमी

आम्ही सोलापूर येथे बघितलेल्या जयंती २ या सिनेमाचा शो हिंगणघाट येथे थिएटर मालकाने धसका घेतल्याने रद्द करण्यात आला आहे, हे सर्व मुद्दामहून चालले आहे, सिनेमा बघायला जाऊन लोक हुशार होऊन व्यवस्थेला प्रश्न विचारून हैराण करतील ही भीती दिसून येत आहे

आपण बहुजन सौरभ वर्तमानपत्र मध्ये या बातमीला स्थान देऊन छापल्या बद्दल आपले अभिनंदन, मी ही बातमी सोलापूर येथील पाच मित्रांना पाठविली आहे. ●●

- सुधीर माने

“ कष्ट करायची लाज कधीच नसावी, जो लाजला तो संपला. ”

पेरियार रामासामींचे विचारविश्व

ज्या समाजात माणसाची किंमत त्याच्या जन्माने ठरत होती, जात त्याचे सामाजिक स्थान निश्चित करत होती, धर्माच्या नावावर विषमतेला पावित्र्याचे कवच दिले जात होते आणि अंधश्रद्धेच्या दाट सावलीत विवेकाची ज्योत मिणमिणत होती, त्या समाजाच्या अंतःकरणात पेरियार रामासामी यांनी एक अस्वस्थ करणारा प्रश्न उपस्थित केला. माणूस आपल्या बुद्धीच्या प्रकाशात, स्वाभिमानाने आणि समानतेने जगणार आहे की जन्म, जात, धर्म आणि रूढी यांच्या अदृश्य बेड्यांत आयुष्य घालवणार आहे?

हा प्रश्न एखाद्या प्रदेशाच्या सीमा ओलांडून भारतीय समाजाच्या अंतरंगाला भिडणारा होता. काळ बदलला, परिस्थिती बदलली, विज्ञानाने मानवी जीवनाला अभूतपूर्व गती दिली, तरी या प्रश्नाची धार आजही कमी झालेली नाही. पेरियारांचा विद्रोह द्वेषातून जन्माला आलेला नव्हता. त्याच्या मुळाशी माणसाविषयीची खोल करुणा आणि माणसाच्या प्रतिष्ठेबद्दलची अढळ आस्था होती. शतकानुशतके ज्यांना जन्माच्या आधारावर कनिष्ठ ठरवले गेले, त्यांच्या डोळ्यांत स्वाभिमानाची ज्योत प्रज्वलित व्हावी, पुरुषसत्तेच्या चौकटीत कैद झालेल्या स्त्रीला स्वतःच्या आयुष्याचा निर्णय स्वतः घेता यावा, अज्ञानाच्या अंधारात भटकणाऱ्या माणसाच्या हातात तर्काचा दीप यावा, ही त्यांच्या संघर्षामागची मानवी तळमळ होती. त्यामुळे त्यांच्या विचारांतील कठोरता समजून घेताना त्यामागील करुणेचा झरा दुर्लक्षित करता येत नाही. पेरियारांच्या समाजसुधारणाविषयक विचारांचा केंद्रबिंदू माणसाचे स्वातंत्र्य, स्वाभिमान आणि समानता हा होता. समाजसुधारणा म्हणजे केवळ बाह्य रूढी बदलणे नव्हे, तर माणसाच्या मनावर पिढ्यान्पिढ्या साचलेली गुलामगिरी दूर करणे होय, असे त्यांचे मत होते. जन्माधिष्ठित श्रेष्ठत्व, जातिव्यवस्था, धार्मिक कर्मकांड, स्त्री-पुरुष असमानता, अंधश्रद्धा आणि सामाजिक शोषण यांचा त्यांनी विवेकवादी आणि मानवतावादी दृष्टिकोनातून विरोध केला. परंपरा जुनी आहे म्हणून ती स्वीकारण्याऐवजी प्रत्येक परंपरेची बुद्धी, अनुभव, न्याय आणि मानवी प्रतिष्ठेच्या कसोटीवर चिकित्सा झाली पाहिजे, असा त्यांचा आग्रह होता. जातिव्यवस्थेविरुद्धचा संघर्ष त्यांच्या विचारांचा मध्यवर्ती आधार होता. जात ही केवळ सामाजिक ओळख नसून असमानतेला संस्थात्मक

अंधश्रद्धेच्या अंधारातून विवेकाच्या प्रकाशाकडे

स्वरूप देणारी व्यवस्था आहे, असे ते मानत. जात टिकवून ठेवण्यासाठी धर्मग्रंथ, कर्मकांड आणि सामाजिक रूढींचा आधार घेतला जातो, त्यामुळे कायद्याबरोबरच जातश्रेष्ठत्वाची मानसिकता नष्ट करणे आवश्यक आहे, असे त्यांचे मत होते. ‘स्वाभिमान’ ही त्यांच्या चळवळीची महत्त्वाची संकल्पना होती. स्वाभिमान म्हणजे अहंकार नव्हे, तर अन्यायापुढे मान न झुकवण्याचा आत्मसन्मान. जन्म, जात, धर्म किंवा सामाजिक प्रतिष्ठेच्या नावाखाली एखाद्याला कनिष्ठ ठरवले जात असेल, तर प्रश्न विचारण्याचे धैर्य माणसाने दाखवले पाहिजे, असा त्यांचा संदेश होता. अंधश्रद्धेविरोधातील त्यांचा संघर्ष विवेकवादाचा प्रखर आविष्कार होता. पुरावा, तर्क आणि अनुभव यांच्या कसोटीवर न तपासता एखादी गोष्ट सत्य मानणे, ही अंधश्रद्धेची मानसिकता आहे. भीती, अज्ञान आणि परंपरेच्या दबावातून ती वाढते. ग्रह, देव, दैव, कर्म किंवा चमत्कार यांच्यात प्रत्येक दुःखाचे उत्तर शोधण्याऐवजी त्यामागील वास्तव कारण शोधले पाहिजे, असा पेरियारांचा आग्रह होता. देवाच्या नावावर जातिभेद, स्त्रीदमन किंवा शोषणाला वैधता मिळत असेल, तर त्या धार्मिक संकल्पनांची चिकित्सा झाली पाहिजे, असे त्यांनी निर्भयपणे मांडले. चमत्कारांवर विश्वास ठेवण्याऐवजी त्यामागील कारण शोधा, निरीक्षण करा, प्रयोग करा आणि पुरावा मागा, हीच विवेकनिष्ठ समाजाची दिशा आहे. शिक्षणाला त्यांनी अंधश्रद्धेविरुद्धचे प्रभावी साधन मानले. शिक्षण म्हणजे केवळ अक्षरज्ञान किंवा माहिती नव्हे; स्वतः विचार करण्याची, प्रश्न विचारण्याची, चुकीच्या परंपरेला नकार देण्याची आणि सत्याचा शोध घेण्याची क्षमता निर्माण होणे होय. उच्चशिक्षित व्यक्तीही प्रत्येक गोष्ट आंधळेपणाने स्वीकारत असेल, तर शिक्षणाच्या अर्थाचा पुनर्विचार करावा लागेल, अशी त्यांची भूमिका होती. स्त्रीमुक्ती हाही त्यांच्या समाजसुधारणेचा महत्त्वाचा भाग होता. बालविवाह, हुंडा, विधवांवरील बंधने आणि स्त्रीच्या स्वातंत्र्यावर लादलेले नियंत्रण यांचा त्यांनी विरोध केला. स्त्रीला शिक्षण, संपत्ती, विवाहाचा निर्णय आणि स्वतंत्र जीवनाचा अधिकार मिळाला पाहिजे, असे त्यांनी ठामपणे सांगितले. विवाह हा समान व्यक्तींमधील सहजीवनाचा करार असावा, धार्मिक कर्मकांड

किंवा पुरोहितांचे वर्चस्व त्यासाठी अनिवार्य नसावे, या विचारातून त्यांनी स्वाभिमान विवाहांना प्रोत्साहन दिले. धर्माच्या नावाने होणाऱ्या आर्थिक आणि सामाजिक शोषणावरही त्यांनी टीका केली. गरिबी, अशिक्षण आणि दुःखाने त्रस्त असलेल्या माणसाकडून कर्मकांडांसाठी पैसा घेण्यापेक्षा शिक्षण, आरोग्य आणि मानवी सन्मानासाठी संसाधने वापरणे अधिक महत्त्वाचे आहे, असा त्यांच्या विचारांचा मानवतावादी आशय होता. माणूस हा धर्मग्रंथ, रूढी किंवा संस्थांपेक्षा मोठा आहे, ही त्यांची मूलभूत भूमिका होती. आज विज्ञान-तंत्रज्ञानाने प्रगती केली असली तरी अंधश्रद्धा, जातीय पूर्वग्रह, धार्मिक दुराग्रह आणि सामाजिक असमानता अद्याप अस्तित्वात आहेत. डिजिटल माध्यमांमुळे अफवा आणि अवैज्ञानिक दावे वेगाने पसरतात. त्यामुळे ‘याला पुरावा काय?’ हा प्रश्न विचारण्याची सवय अधिक आवश्यक झाली आहे. पेरियारांचा विवेकवाद श्रद्धेचा अपमान करण्यासाठी नव्हे, तर सत्याचा शोध घेण्यासाठी होता. त्यांचा खरा वारसा म्हणजे प्रश्न विचारण्याचे स्वातंत्र्य, तर्क करण्याचे धैर्य, सामाजिक समानतेचा आग्रह आणि मानवी प्रतिष्ठेवरील अढळ विश्वास. पेरियारांचा सर्वांत मौल्यवान वारसा कोणता, असा प्रश्न विचारला तर त्याचे उत्तर प्रश्न विचारण्याचे स्वातंत्र्य, तर्क करण्याचे धैर्य आणि माणसाच्या प्रतिष्ठेवरील अढळ विश्वास असे देता येईल. समाज बदलण्यासाठी कायदे आवश्यक असतात, संस्था आवश्यक असतात, चळवळी आवश्यक असतात; परंतु परिवर्तनाची खरी सुरुवात माणसाच्या मनात होते. अंधश्रद्धेच्या अंधारातून विवेकाच्या प्रकाशाकडे, जातीय अहंकारातून मानवी समतेकडे आणि गुलाम मानसिकतेतून स्वाभिमानाकडे जाणारा प्रवास हीच पेरियारांच्या समाजसुधारणेची मूलभूत दिशा होती. म्हणूनच पेरियारांना एका प्रदेशापुरते सीमित करून पाहणे त्यांच्या विचारांच्या व्यापकतेला कमी लेखणे ठरेल. ते प्रश्न विचारण्याच्या, अन्यायाला आव्हान देण्याच्या आणि माणूसपणाची प्रतिष्ठा जपण्याच्या सार्वत्रिक परंपरेतील एक महत्त्वाचे विचारवंत होते. त्यांच्या विचारांशी संवाद साधताना आपल्याला फक्त इतिहास समजून घ्यायचा नसतो; आपल्या वर्तमानाचीही चिकित्सा करावी लागते. आपल्या सभोवतालच्या अंधश्रद्धा, जातीय पूर्वग्रह, रूढी आणि असमानतेकडे आपण कोणत्या नजरेने पाहतो, हा प्रश्न स्वतःला विचारावा लागतो. पेरियारांचा खरा वारसा त्यांच्या घोषणांपेक्षा त्यांच्या मूलभूत आग्रहात सामावलेला आहे. माणसाने स्वतःच्या बुद्धीवर विश्वास ठेवावा, कोणत्याही सत्तेपुढे विवेक गहाण ठेवू नये आणि कोणतीही परंपरा मानवी प्रतिष्ठेपेक्षा मोठी मानू नये. स्वाभिमानाला केंद्रस्थानी ठेवून समाजाकडे पाहण्याची ही दृष्टीच त्यांच्या समाजसुधारणाविषयक आणि अंधश्रद्धाविरोधी विचारांना आजही जिवंत, अस्वस्थ करणारे आणि अत्यंत आवश्यक बनवते. कारण पेरियारांचा प्रश्न अजूनही आपल्या दाराशी उभा आहे, आणि त्याचे उत्तर समाजाने नव्हे तर प्रत्येक जागृत माणसाने आपल्या विवेकातून द्यायचे आहे. पेरियार रामासामी यांचा जन्म १७ सप्टेंबर १८७९ चा, आज त्यांच्या १४७ व्या जयंतीनिमित्त विनम्र अभिवादन! ●●

भीमराव सरवदे
9405466441

जगणं शिकवणारी वेळ

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

जिंदगी...
तब तक ही सिखाती है जब तक
हाथ-पैर चल रहे हैं,
उसके बाद तो सिर्फ सबक देती है
और पुरानी गलतियों का अहसास
कराती है !!

आयुष्य आपल्याला रोज काही ना काही शिकवत असतं. फक्त आपण ते शिकण्याच्या मनःस्थितीत असायला हवं. जोपर्यंत शरीर साथ देतं, हात-पाय चालतात, मनात उमेद असते आणि काहीतरी करून दाखवण्याची ताकद असते, तोपर्यंत आयुष्य आपल्याला संधी देत राहतं. त्या संधींचा उपयोग करून घेतला, तर जीवन सुंदर होतं; पण त्या हातातून निसटू दिल्या, तर नंतर उरतो तो फक्त पश्चात्ताप.

आपण अनेकदा म्हणतो, “वेळ मिळाला की हे करीन... निवांत झालो की ते करीन...” पण खरं सांगायचं तर ‘नंतर’ नावाचा काळ कधीच आपल्या हातात नसतो. हातात असतो तो फक्त आजचा दिवस आणि त्यातला प्रत्येक क्षण.

म्हणून शरीर साथ देत असताना आपल्या माणसांशी मनापासून बोला, कुणावर प्रेम असेल तर ते व्यक्त करा, कुणाची माफी मागायची असेल तर आजच मागा आणि एखाद्याला मदतीची गरज असेल तर शक्य असेल तेवढी मदत करा. कारण वेळ निघून गेल्यावर पैसा, संपत्ती, पद किंवा प्रतिष्ठा यापैकी काहीही गेलेला क्षण परत आणू शकत नाही. आणि आयुष्य जेव्हा पुढे सरकतं, शरीराची ताकद कमी होते, तेव्हा ते आपल्याला थांबवून मागे वळून पाहायला शिकवतं. तेव्हा जुन्या चुका आठवतात, न बोललेले शब्द आठवतात, गमावलेली माणसं आठवतात आणि मनात एकच प्रश्न उमटतो—“हे सगळं वेळ असताना का नाही केलं?” म्हणून आयुष्याचा खरा धडा इतकाच—चुका होऊ नयेत म्हणून जगायचं नाही; चुका झाल्यावर त्यातून शिकून उरलेलं आयुष्य अधिक सुंदर करायचं. कारण जीवन आपल्याला प्रत्येक टप्प्यावर शिकवत असतं; फरक एवढाच की, वेळ असताना आपण त्याला शिक्षक समजतो आणि वेळ निघून गेल्यावर त्यालाच सबक म्हणतो. ●●

बहुजन सौरभ

‘भारत माझा देश’ कृतीत उतरू द्या !

वाहतूक नियमांचे पालन ही नागरिकांची जबाबदारी : वाहतूक सिग्नलचे उदाहरण घेतले तर हिरवा दिवा लागल्यावर वाहन पुढे नेणे योग्य आहे; मात्र लाल दिवा असतानाही घाईघाईने वाहन पुढे नेणारे अनेकजण दिसतात. हा केवळ नियमभंग नाही, तर स्वतःच्या आणि इतरांच्या जीवाला धोका निर्माण करणारा प्रकार आहे.

आपल्याला घाई असली तरी समोरच्या व्यक्तीलाही सुरक्षितपणे घरी पोहोचण्याचा तितकाच अधिकार आहे. त्यामुळे वाहतूक नियमांचे पालन पोलिसांच्या भीतीपोटी नव्हे, तर नागरिक कर्तव्याची जाणीव म्हणून झाले पाहिजे. काही सेकंदांची घाई एखाद्याच्या आयुष्याची अपरिमित हानी करू शकते. सार्वजनिक जागा म्हणजे केवळ आपल्या घरासमोरील जागा नव्हे : घरासमोर रस्ता आणि प्लॉट यांच्यामध्ये काही जागा सोडलेली असते. अनेक ठिकाणी या जागेवर पायऱ्या, उतार किंवा इतर अडथळे निर्माण केले जातात. परिणामी रस्त्याची उपलब्ध जागा कमी होते आणि वाहतुकीला अडथळा निर्माण होतो.

> **आपण लहानपणापासून शाळेत प्रार्थनेच्या वेळी म्हणतो, “भारत माझा देश आहे, सारे भारतीय माझे बांधव आहेत.” मात्र या शब्दांचा आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण किती विचार करतो? हा प्रश्न प्रत्येकाने स्वतःला विचारण्याची गरज आहे. कारण देशप्रेम केवळ राष्ट्रगीत म्हणण्यात, ध्वजाला सलाम करण्यात किंवा देशाबद्दल अभिमान व्यक्त करण्यात नाही. आपले रोजचे वर्तन, शिस्त, इतरांच्या हक्कांचा आदर आणि सार्वजनिक मालमत्तेची काळजी घेणे, हीसुद्धा देशसेवाच आहे.**

आज वस्त्यांमध्येही वाहनांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढली आहे. दोन दिशांनी एकाच वेळी चारचाकी वाहने आली तर अरुंद झालेल्या रस्त्यावरून त्यांना जाणे कठीण होते. आपल्या मालकीच्या जागेचा वापर करण्याचा अधिकार प्रत्येकाला आहे; परंतु सार्वजनिक वापरासाठी असलेल्या जागेवर अडथळा निर्माण करून इतरांच्या सोयीवर परिणाम करण्याचा अधिकार कोणालाही नाही.

“ही जागा माझ्या घरासमोर आहे, म्हणून ती फक्त माझ्यासाठी नाही; तिचा उपयोग इतर नागरिकांनाही होणार आहे,” असा विचार करण्याची गरज आहे. **मुलांच्या खेळासोबत सुरक्षिततेचे आणि सभ्यतेचे संस्कार :** वस्त्यांमध्ये १२ ते १५ वर्षांची मुले अनेकदा रस्त्यावर क्रिकेट खेळताना दिसतात. चेंडू पादचारी किंवा वाहनचालकाला लागून अपघात होऊ शकतो. चेंडूच्या मागे धावताना एखादे मूल अचानक वाहनासमोर जाण्याचीही शक्यता असते. म्हणून पालकांनी मुलांच्या खेळाला विरोध करण्याऐवजी त्यांना सुरक्षित ठिकाणी खेळण्याचे संस्कार दिले पाहिजेत. खेळ हा मुलांच्या विकासाचा महत्त्वाचा भाग आहे; पण खेळासोबत शिस्त आणि सुरक्षिततेची जाणीवही आवश्यक आहे. काही मुले सार्वजनिक उद्यानांमध्ये क्रिकेट खेळताना एकमेकांशी अश्लील किंवा अपमानास्पद भाषा वापरतात. त्यांना कदाचित त्यात काही विशेष वाटत नसेल; मात्र उद्यानात फिरायला किंवा व्यायामासाठी येणाऱ्या इतर नागरिकांना ते अस्वस्थ करणारे असते. मुलांनी खेळावे, आनंद घ्यावा; पण त्याचबरोबर सभ्यता, संयम आणि इतरांचा आदर करण्याचे संस्कारही त्यांच्यात रुजले पाहिजेत.

उद्यान आपले आहे, स्वच्छताही आपलीच जबाबदारी : आपण उद्यानात फिरायला जातो, व्यायाम करतो आणि ताजी हवा घेतो. मग ते उद्यान स्वच्छ ठेवण्याची जबाबदारी केवळ सफाई कर्मचाऱ्यांची कशी काय असू शकते? “आपण कचरा करायचा आणि सफाई कर्मचारी तो साफ करतील,” ही मानसिकता बदलली पाहिजे. कचरा कचरापेटीत टाकणे, प्लास्टिकचा अनावश्यक वापर टाळणे, झाडे व सार्वजनिक सुविधा खराब न करणे आणि इतरांनाही स्वच्छता

राखण्यासाठी प्रवृत्त करणे, ही प्रत्येक नागरिकाची जबाबदारी आहे. आपली मानसिकता बदलल्याशिवाय घर, घरासमोरील रस्ता, उद्यान आणि अखेर संपूर्ण शहर खऱ्या अर्थाने स्वच्छ होऊ शकत नाही.

चुकीचे दिसले तर आवाज उठवणेही कर्तव्य : सार्वजनिक ठिकाणी एखादी कमतरता दिसत असेल, एखाद्या सुविधेमुळे नागरिकांना त्रास होत असेल किंवा त्यांच्या आरोग्याला धोका निर्माण होत असेल, तर त्याकडे दुर्लक्ष न करता संबंधित अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणून देणे आवश्यक आहे. केवळ सरकारने सर्व काही करावे, अशी अपेक्षा ठेवून नागरिक म्हणून आपली जबाबदारी संपत नाही. चांगला नागरिक हा केवळ नियमांचे पालन करत नाही, तर सार्वजनिक हिताशी संबंधित समस्या योग्य पद्धतीने प्रशासनापर्यंत पोहोचवतो.

संस्कारांची सुरुवात घरापासून : विशेषतः तरुण मुला-मुलींचे वर्तन समाजाच्या भविष्यासाठी महत्त्वाचे आहे. त्यांना केवळ शिक्षण देणे पुरेसे नाही. शिस्त, सभ्यता, सहकार्य, स्वच्छता, वाहतूक नियमांचे पालन आणि इतरांच्या हक्कांचा आदर हे संस्कारही त्यांच्यात रुजवले पाहिजेत.

शेवटी प्रत्येकाने स्वतःला एकच प्रश्न विचारावा, “भारत माझा देश आहे, सारे भारतीय माझे बांधव आहेत,” हे आपण केवळ प्रार्थनेत म्हणतो की आपल्या कृतीतूनही सिद्ध करतो?

लाल सिग्नलवर थांबणे, सार्वजनिक जागा अडवू न देणे, मुलांना सुरक्षित आणि सभ्य वर्तन शिकवणे, उद्यान स्वच्छ ठेवणे, इतरांच्या अडचणींचा विचार करणे आणि चुकीच्या गोष्टी संबंधित अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणून देणे. या छोट्या वाटणाऱ्या कृतींतूनच नागरिकत्वाची खरी जाणीव प्रकट होते. देश बदलण्याची सुरुवात केवळ सरकारकडूनच झाली पाहिजे असे नाही. ती आपल्या घरापासून, आपल्या कुटुंबापासून आणि सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे आपल्या स्वतःच्या वर्तनापासून होऊ शकते. “भारत माझा देश आहे” ही भावना केवळ आपल्या शब्दांत नव्हे, तर आपल्या प्रत्येक कृतीत दिसली पाहिजे. ●●

– प्रदीप रायपुरे

बुध्दगया मुक्ती आंदोलनाचे प्रणेते भंन्ते अनागारिक धम्मपाल

भारत प्राचीन देश आहे. येथे ८ ते १० हजार वर्षापूर्वी सिंधू संस्कृती प्रगत व समतावादी होती. सुमारे चार हजार वर्षापूर्वी आर्यानी भारतात वर्णभेद, जातीभेद निर्माण केला. सामाजिक विषमता निर्माण झाली. त्याविरूद्ध तथागत बुद्धाने समतावादी बौद्ध धम्म सर्वांना दिला. सिद्धार्थ राजकुमार असतांना रोहिणी नदीच्या पाणीवाटपावरून संघर्ष निर्माण झाला. सिद्धार्थाने शांततेने समझौता करण्याचे सांगितले. पण त्यांचे कोणीच ऐकले नाही. म्हणून त्यांनी गृहत्याग केला. पुढे त्यांनी सत्याच्या शोधात कडक उपवास केले. परंतु त्यांना देव, स्वर्ग सापडला नाही म्हणून त्यांनी देहदंडाचा मार्ग सोडला. ते उरूवेला येथे बिहार प्रांतात आले. त्यावेळी तेथे त्यांना सुजाताने खिरदान केले होते. घनदाट निरंजना नदी काठी विशाल पिंपळवृक्षाखाली वज्रासनावर बसले. त्यांचे शरीर उपवासाने जर्जर झाले होते. त्यांना हा मार्ग आवडला नाही. त्यांना कळाले की कडक उपवासाने काही उपयोग नाही. त्यांना दुःख, दुःखाचे कारण व उपाय सापडला. प्रतित्यसमुत्पाद (कार्यकारणभाव) समजला व बुद्धगया असे नाव पडले. त्या पिंपळछाया झाडाखाली वैशाख पौर्णिमेला ज्ञानप्राप्ती झाली. त्याला ‘बोधीवृक्ष’ म्हटले जाते. त्यांच्या सतत भ्रमणामुळे जनतेला जिशरण, पंचशील, प्रज्ञा, शिल, समाधी, सत्य, अहिंसा, प्रेम, बंधुभाव, करूणा मैत्री, दया, क्षमा, शांती समजली. त्यांनी वर्णभेद, जातीभेद, अंधश्रधद्धा, दैववाद, आत्मा, स्वर्ग - नर्क, वेद नाकारले. समता, स्वातंत्र्य, बंधुत्व व न्याय सांगितला. त्यांच्या करूणामय मंगल बौद्ध धम्माचा अनेक राजे, महाराजे, उपासक, महिला, सन्याशी, ब्राह्मण, बहुजन मागासवर्गियांनी बौद्ध धम्म स्विकारला. सतत ४५ वर्ष तथागतांनी धम्मप्रचार केला. वयाच्या ८० व्या वर्षी त्यांचे कुशीनगर येथे महापरिनिर्वाण झाले. त्यांच्यानंतर त्यांच्या अस्थी ७ गणराज्य १ भाग मगध राज्याला देण्यात आले. सम्राट अशोकाने तथागत बुद्धांच्या धम्माचा व्यापक प्रसार केला. कलिंग युद्धातील हिंसाचारानंतर त्यांनी बौद्ध धम्म स्वीकारला आणि स्तूप, चैत्य व विहारे उभारून धम्मप्रसाराला राजाश्रय दिला. लुंबिनी, बुद्धगया, सारनाथ आणि कुशीनगर या पवित्र स्थळांना भेट देऊन त्यांनी तेथे बांधकामे केली. बुद्धगया येथे इ. स. पू. २६० च्या सुमारास महाबोधी विहार उभारल्याचे उल्लेख आढळतात. महेंद्र व संघमित्रा यांना श्रीलंकेत धम्मप्रचारासाठी पाठवून त्यांनी भारताबाहेरही बौद्ध धम्म पोहोचविला. चिनी प्रवासी फाहियान आणि ह्युएनत्संग यांच्या

प्रवासवर्णनांत महाबोधी विहाराचे महत्त्व वर्णिले आहे. पुढील काळात बौद्ध धम्माला राजाश्रय कमी झाला. पुष्यमित्र शुंग, राजा शशांक आणि नंतरच्या राजकीय संघर्षांमुळे अनेक बौद्ध विहार व स्मारकांचे नुकसान झाले, अशी बौद्ध परंपरेत नोंद आहे. राजा शशांकाने बोधिवृक्ष तोडल्याचेही सांगितले जाते. तेराव्या शतकातील तुर्क आक्रमणांनंतर नालंदेसह अनेक बौद्ध केंद्रांची मोठी हानी झाली. अनेक भिक्षूंना भारत सोडून नेपाळ, तिबेट आदी प्रदेशांत जावे लागले. त्यामुळे बुद्धगया व महाबोधी विहार दीर्घकाळ उपेक्षित राहिले. ब्रिटिश काळात भारतीय प्राचीन इतिहास आणि पुरातत्त्वाचा अभ्यास सुरू झाला. जेम्स प्रिन्सेप, अलेक्झांडर कनिंगहॅम आणि इतर संशोधकांनी शिलालेख, अवशेष व बौद्ध स्थळांचा शोध घेतला. महाबोधी विहाराची दुरवस्था पाहून अनेकांचे लक्ष वेधले गेले. त्या काळात विहारावर महंतांचा ताबा होता. प्रसिद्ध साहित्यिक सर एडविन अर्नॉल्ड यांनी बुद्धगयेची दुर्दशा पाहून तीव्र दुःख व्यक्त केले. त्यांच्या ‘लाइट ऑफ एशिया’ या ग्रंथामुळे बुद्धांच्या जीवनाविषयी आणि बुद्धगयेच्या प्रश्नाविषयी जगभरात जागृती निर्माण झाली. याच पार्श्वभूमीवर अनागारिक धम्मपाल यांनी बुद्धगया मुक्तीचा प्रश्न आपल्या जीवनाचे ध्येय बनविले. श्रीलंकेत जन्मलेले धम्मपाल यांच्यावर बौद्ध संस्कार झाले होते. एडविन अर्नाल्ड यांच्या लेखनाचा त्यांच्यावर प्रभाव पडला. २२ जानेवारी १८९१ रोजी त्यांनी बुद्धगयेला भेट दिली. महाबोधी विहारातील बुद्धमूर्तीचे दर्शन घेताना त्यांना परिसराची दुरवस्था पाहून दुःख झाले. बुद्धांच्या पवित्र स्थळावर बौद्धांचे अधिकार नसल्याची परिस्थिती त्यांनी अनुभवली. बुद्धगया मुक्तीसाठी त्यांनी संघटित प्रयत्न सुरू केले. ३१ मे १८९१ रोजी कोलंबो येथे त्यांनी ‘महाबोधी सोसायटी’ची स्थापना केली. बौद्ध भिक्षूंसाठी निवास, धम्मप्रसार आणि महाबोधी विहाराचे पुनरुज्जीवन हे तिचे उद्देश होते. १० जुलै १८९१ रोजी भिक्षूंचे शिष्टमंडळ बुद्धगयेला पाठविण्यात आले. त्यानंतर आंतरराष्ट्रीय पातळीवर हा प्रश्न मांडण्यात आला. धम्मपालांनी महाबोधी विहार बौद्धांच्या धार्मिक अधिकारात असावा, यासाठी संघर्ष केला. या प्रयत्नांना विरोधही झाला; तरी त्यांनी आपला लढा थांबविला नाही. धम्मपालांनी ‘महाबोधी’ पत्रिका सुरू करून बुद्धगया मुक्तीचा प्रश्न जगभरात पोहोचविला. १९२२ मध्ये गया येथे झालेल्या कॉंग्रेस अधिवेशनाच्या वेळी त्यांनी पं. जवाहरलाल नेहरू आणि डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांच्यासमोर हा प्रश्न मांडला. त्यांनी जगातील बौद्धांसाठी बुद्धगया हे पवित्र तीर्थक्षेत्र असल्याचे सांगितले. त्यांनी भारतासह श्रीलंका, इंग्लंड, अमेरिका आणि युरोपमध्ये प्रवास करून बौद्ध समाजाकडून सहकार्य मिळविले. मेरी फास्टर यांनीही बौद्ध धम्माच्या कार्यासाठी आर्थिक मदत केली. धम्मपालांनी गया परिसरात सुविधा निर्माण करण्याबरोबरच सारनाथ येथे बोधीवृक्षाची लागवड आणि मुलगंधकुटी विहाराच्या उभारणीसाठी प्रयत्न केले. बुद्धगया मुक्तीच्या त्यांच्या कार्यामुळे भारतातील तसेच जगभरातील बौद्ध समाजात जागृती निर्माण झाली. स्वामी विवेकानंद आणि रविंद्रनाथ टागोर यांच्यावरही बुद्धांच्या विचारांचा प्रभाव होता. पुढे धम्मपालांनी बौद्ध भिक्षूची दीक्षा घेतली आणि भारतातील धम्मप्रसाराला बळ दिले. अनागारिक धम्मपाल यांनी नंतर बौद्ध भिक्षूची दिक्षा घेतली होती. अनागारिक धम्मपाल यांनीच भंते चंद्रमणी यांना त्याकाळात ब्रम्हदेशातून भारतात धम्मप्रचारासाठी आणले होते. याच भंते चंद्रमणी यांनी नंतर १९५६ ला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना धम्मदिक्षा दिली. अनागारिक धम्मपाल भन्ते यांचे निधन २९ एप्रिल १९३३ ला झाले. (संदर्भ - बोधगया, लेखक आचार्य जुगल किशोर बौद्ध, सम्यक प्रकाशन शांतीस्वरूप बौद्ध, दिल्ली) श्रीलंका व भारत सरकारने त्यांचे पोस्टाचे तिकिट छापले आहे. त्यानंतर इ. स. १९४९ ला सरकारने बुद्धगया विहार व्यवस्थापनाबद्दल कायदा केला आहे. त्यानंतर बिहार सरकारने नवीन कायदा केला आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी १९५६ ला लाखो लोकांनसोबत धम्मदिक्षा घेतली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर १९५६ ला बुध्दगयेला गेले होते. त्यानंतर जपानचे भन्ते नागार्जुन सुरई ससाई यांनी व देशभरातील उपासकांनी बुद्धगया मुक्तीसाठी आंदोलन सुरू ठेवले आहे. त्यांच्या कार्याबद्दल व त्यागाबद्दल अभिवादन. ●●

न्या. सुरेश घोरपडे
मो. 9146436310

मी पाहिलेले भिक्षु सुमेध, डॉ. भ. आनंद कौसल्यायन व बोधिसत्व उरगेन संघरक्षित

दि. ८ जुलै १९९४ रोजी माझ्या मनात जे विचार आले होते, ते २०२६च्या ऑगस्ट महिन्यात पूज्य बोधिसत्व उरगेन संघरक्षित यांच्या १०१व्या जयंतीनिमित्त पुन्हा एकदा मांडत आहे. इतिहास केवळ तारखा आणि घटना सांगत नाही; तो माणसाच्या कृतींचाही हिशोब ठेवतो. त्याच काळात मराठवाडा विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे नाव देण्यात आले. ही केवळ नामांतराची घटना नव्हती, तर सामाजिक चेतनेचा महत्त्वपूर्ण टप्पा होता. याच काळात ‘मी पाहिलेले डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर’ या पुस्तकाचे विमोचन झाले. या पुस्तकाचे मूळ लेखक आदरणीय भिक्षु सुमेध आहेत. विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेबांचे नाव मिळणे आणि त्यांच्या निकटवर्ती सहकाऱ्याने लिहिलेल्या पुस्तकाचे प्रकाशन होणे, या दोन घटनांतून डॉ. बाबासाहेबांच्या कार्याचा वेगवेगळ्या पिढ्यांवर झालेला प्रभाव दिसून येतो.

‘मी पाहिलेले डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर’ - एक निरीक्षण : भिक्षु सुमेध हे डॉ. बाबासाहेबांच्या शेवटच्या काळातील निकटवर्ती सहकारी होते. मुंबईतील सिद्धार्थ विहारात राहून त्यांनी डॉ. बाबासाहेबांच्या दैनंदिन व्यवहारात सहकार्य केले. त्यामुळे त्यांच्या लेखणीतून डॉ. बाबासाहेबांचे व्यक्तिमत्त्व, त्यांचा संघर्ष, करुणा, दूरदृष्टी आणि कार्यपद्धती यांचे अनेक पैलू उलगडतील, अशी अपेक्षा स्वाभाविक आहे. मात्र पुस्तक वाचताना डॉ. बाबासाहेबांच्या काही सहकाऱ्यांच्या चुका, दोष आणि टीकात्मक संदर्भांवर अधिक भर दिल्याचे जाणवते. अशा मांडणीचा वाचकांच्या मनावर काय परिणाम होतो, हा विचार करणे आवश्यक आहे. इतिहासातील व्यक्तींचे मूल्यमापन करताना सत्य, संदर्भ आणि समतोल या तिन्हींचा विचार झाला पाहिजे. एखाद्या व्यक्तीच्या चुका नोंदवणे वेगळे आणि त्या माध्यमातून नकारात्मक प्रतिमा निर्माण होणे वेगळे. माझ्या मते, सत्य-असत्य, कुशल-अकुशल आणि विधायक-अविधायक यातील फरक समजून घेणे हे धम्माच्या चिंतनाचेही महत्त्वाचे अंग आहे.

१४ ऑक्टोबर १९५६ आणि तीन भिक्षु : १४ ऑक्टोबर १९५६ रोजी नागपूरच्या दीक्षाभूमीवर पूज्य भदंत चंद्रमणी महास्थविर यांच्या हस्ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतली आणि लाखो अनुयायांना धम्मदीक्षा दिली. त्या काळात भिक्षु सुमेध मुंबईत डॉ. बाबासाहेबांसोबत होते. डॉ. भ. आ. कौसल्यायन दिल्लीत होते, तर उरगेन संघरक्षित कलिंपाँग येथे होते. डॉ. बाबासाहेबांचे पत्र मिळाल्यानंतर भिक्षु सुमेध आणि डॉ. कौसल्यायन दीक्षेसाठी निघाले. उरगेन संघरक्षित यांना त्याच काळात सिक्कीममधील धम्मकार्यामुळे नागपूरला येणे शक्य झाले नाही. नंतर भिक्षु सुमेध यांनी श्याम हॉटेलमध्ये डॉ. बाबासाहेबांची भेट घेऊन संघरक्षितांचा निरोप असलेले पत्र त्यांना दिले. डॉ. बाबासाहेबांनी पत्र वाचून उत्तर दिले आणि संघरक्षित येऊ शकले नाहीत याचे दुःखही व्यक्त केले. १९५२ ते १९५६ या काळात उरगेन संघरक्षित आणि डॉ. बाबासाहेबांची तीन वेळा भेट झाली. त्यापैकी दोन भेटी भिक्षु सुमेध यांच्या माध्यमातून झाल्या. आज इतिहासात एखाद्या व्यक्तीचे नाव किती वेळा घेतले जाते, यापेक्षा त्या व्यक्तीने केलेले कार्य किती व्यापक आणि प्रभावी होते, हा विचार अधिक महत्त्वाचा आहे. कार्याची नोंद समाजाच्या स्मृतीत राहते; केवळ नावाचा आग्रह पुरेसा ठरत नाही.

६ डिसेंबर १९५६ नंतरची भूमिका : ६ डिसेंबर १९५६ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे महापरिनिर्वाण झाले. त्यावेळी भिक्षु सुमेध मुंबईत, डॉ. कौसल्यायन दिल्लीत, तर उरगेन संघरक्षित कोलकात्याहून नागपूरकडे येत होते. संघरक्षित मुंबईला न जाता नागपूरच्या कस्तुरचंद पार्कमध्ये आले आणि दुःखात बुडालेल्या जनतेला संबोधित केले. त्यांनी प्रवचनातून जनतेला धीर दिला आणि या दुःखाच्या प्रसंगी त्यांच्यासोबत उभे राहिले. त्यांच्या या भूमिकेचे मूल्यमापन त्या तत्कालीन परिस्थितीच्या संदर्भात करणे आवश्यक आहे.

महापरिनिर्वाणानंतरचे योगदान : भिक्षु सुमेध यांनी डॉ. बाबासाहेबांची वैयक्तिक सेवा आणि निकटचा सहवास लाभलेला सहकारी म्हणून महत्त्वाची भूमिका बजावली. डॉ. भ. आ. कौसल्यायन यांनी हिंदी भाषेतून बौद्ध आणि आंबेडकरी विचारांचा प्रसार केला. १९६९ ते १९८८ या काळात त्यांनी दीक्षाभूमी, नागपूर येथे वास्तव्य केले आणि लेखन केले. उरगेन संघरक्षित यांचे कार्य मात्र वेगळ्या पद्धतीचे होते. जवळपास दोन दशके भारतात राहून त्यांनी विविध भाषिक आणि सामाजिक समूहांशी संवाद साधला. ७ एप्रिल १९६७ रोजी इंग्लंडला गेल्यानंतर त्यांनी त्रिरत्न बौद्ध महासंघाच्या माध्यमातून संघटनात्मक कार्याला व्यापक रूप दिले. त्यांनी ‘Dr. Ambedkar and Buddhism’ हे पुस्तक लिहून डॉ. बाबासाहेबांच्या बौद्ध धम्मातील योगदानाचे विश्लेषण केले. डॉ. बाबासाहेबांचे परदेशातील शिक्षण, कोलंबिया विद्यापीठ आणि लंडन स्कूल ऑफ इकॉनॉमिक्समधील कार्य यासह त्यांच्या बौद्ध धम्म स्वीकारामागील वैचारिक पार्श्वभूमी व्यापक वाचकांपर्यंत पोहोचविण्यात त्यांच्या लेखनाचा वाटा राहिला. त्रिरत्न संघाच्या माध्यमातून त्यांनी धम्मकार्याची संघटनात्मक परंपरा उभी केली. आज जगातील विविध भागांत त्यांच्या कार्यातून प्रेरणा घेऊन अनेक जण धम्मप्रसार करीत आहेत.

दीक्षेच्या वेळी उपस्थित सात भिक्षू : १४ ऑक्टोबर १९५६ रोजी दीक्षाभूमीवरील कार्यक्रमात सात भिक्षू उपस्थित होते. या उपस्थितीचे केवळ छायाचित्र काढण्यासाठीचे अस्तित्व म्हणून अवमूल्यन करणे योग्य ठरणार नाही. ऐतिहासिक घटनांचे छायाचित्रण हेही त्या घटनेची नोंद आणि प्रसाराचे माध्यम असते. लाखो लोक बौद्ध धम्म स्वीकारत असल्याचे दृश्य जगासमोर जाणे ही त्या काळातील महत्त्वाची बाब होती.

२१व्या शतकातील बोधिसत्व : आज जगाची लोकसंख्या ८०० कोटींच्या पुढे गेली आहे. अशा विशाल मानवसमुदायात धम्माला समर्पित जीवन जगणाऱ्या व्यक्तीचे योगदान वेगळ्या दृष्टिकोनातून पाहावे लागते. उरगेन संघरक्षित यांनी धम्म, संघटन आणि सामाजिक परिवर्तन यांची सांगड घालण्याचा प्रयत्न केला. त्यांच्या कार्यामुळे अनेकांना अकुशल मार्ग सोडून कुशल मार्ग स्वीकारण्याची प्रेरणा मिळाली. त्यांच्या शिष्यांनी आणि अनुयायांनी विविध देशांत धम्मकार्य पुढे नेले. हीच त्यांच्या कार्याची प्रभावी परंपरा आहे.

उपसंहार : इतिहास लिहिताना केवळ आठवणी मांडणे पुरेसे नाही. त्या आठवणींचा समाजावर काय परिणाम झाला, कोणत्या कार्यातून परिवर्तन घडले आणि पुढील पिढ्यांना त्यातून काय दिशा मिळते, हेही पाहणे आवश्यक आहे. टीका करणे सोपे असते; परंतु लोकांना जोडणे, संघटन उभे करणे, धम्माचा प्रसार करणे आणि पुढील पिढीला कार्याची दिशा देणे अधिक कठीण असते. उरगेन संघरक्षित यांच्या कार्याचे मूल्यमापन करताना या व्यापक योगदानाचा विचार होणे आवश्यक आहे. म्हणूनच माझ्या दृष्टीने डॉ. बाबासाहेबांनी सुरू केलेल्या धम्मचळवळीला संघटनात्मक आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवर पुढे नेण्यासाठी ज्यांनी सातत्याने कार्य केले, त्यांच्या योगदानाची स्वतंत्रपणे नोंद घेणे गरजेचे आहे. बोधिसत्व ही संज्ञा केवळ गौरवाची नव्हे, तर लोककल्याणासाठी केलेल्या कार्याची जबाबदारीही दर्शवते. ●●

सुकुशल य ना पाटील
मो. 7499188 523

गुरूवार १७ सप्टेंबर २०२६
Thursday 17 September 2026
बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

नालंदानगर बुद्ध विहारात आजपासून 'पाली पंधरवडा व धम्म महोत्सव २०२६'

नागपूर : पाली भाषा, बौद्ध साहित्य, धम्मसंस्कृती आणि सामाजिक प्रबोधन यांचा व्यापक प्रसार व्हावा, या उद्देशाने नालंदा नगर बुद्ध विहार, सर्वांगीण बहुजन विकास मंडळ आणि नालंदा नगर महिला मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'पाली पंधरवडा व धम्म महोत्सव–२०२६'चे आयोजन करण्यात आले आहे. हा महोत्सव १७ सप्टेंबर ते १ ऑक्टोबर २०२६ या कालावधीत नालंदा नगर बुद्ध विहार परिसर, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आला असून, विविध व्याख्याने, चर्चासत्रे, पाली भाषा व धम्मविषयक स्पर्धा, धम्मपद संगायन, त्रिपिटकविषयक परिचर्चा, बाल धम्मसंस्कार कार्यक्रम, विपस्सना, सन्मान सोहळा आणि पुरस्कार वितरण अशा विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले आहे. महोत्सवाची सुरुवात १७ सप्टेंबर रोजी भव्य दीपोत्सवाने होणार असून, १६५ दिवे प्रज्वलित करून बुद्ध विहाराची रोषणाई करण्यात येणार आहे. याच दिवशी 'विश्व पालि गौरव दिवस' आणि देवमित्त अनागारिक धम्मपाल जयंतीनिमित्त विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले आहे. प्रमुख वक्ते म्हणून अशोक सरस्वती उपस्थित राहणार आहेत. यानंतर धम्मलिपीचे ऐतिहासिक महत्त्व व जतन, अखंड धम्मपद संगायन, पाली गाथा व कथा स्पर्धा, दैनंदिन जीवनात बौद्ध मूल्यांच्या आचरणात महिलांची भूमिका, बाल पालि व धम्म, तसेच 'बुद्ध आणि त्यांचा धम्म' या ग्रंथावर चर्चा सत्र अशा विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले आहे. महोत्सवात 'सुत्तपिटक आणि मानवी कल्याण', आधुनिक युगात विपस्सना आणि मानसिक शांतता, तसेच पाली साहित्यातील सामाजिक समता आणि बुद्धांची शिकवण या विषयांवर तज्ज्ञांचे मार्गदर्शन मिळणार आहे. तसेच बाल धम्मसंस्कार वर्ग आयोजनाची गरज व भूमिका, पाली त्रिपिटक महोत्सव, विपस्सना शिबिर व पुण्यानुमोदन कार्यक्रम, आणि सन्मान सोहळा असे उपक्रमही आयोजित केले आहेत. १ ऑक्टोबर रोजी महोत्सवाचा समारोप व पुरस्कार वितरण सोहळा होणार असून, विविध स्पर्धांमधील विजेते तसेच सहभागींचा गौरव करण्यात येणार आहे. महोत्सवातील बहुतांश कार्यक्रमांची वेळ सायंकाळी ६.०० ते ७.३० अशी राहणार आहे. विशेषतः १७ सप्टेंबर रोजीचा भव्य दीपोत्सव सायंकाळी ५.३० वाजता होणार आहे. पाली भाषा आणि बौद्ध धम्म हा केवळ अभ्यासाचा विषय न राहता तो दैनंदिन जीवन शिक्षण संस्कार, मानसिक शांतता आणि मानवी कल्याणाशी जोडला जावा, या व्यापक उद्देशाने हा महोत्सव आयोजित करण्यात आला आहे. नालंदा नगर परिसरातील तसेच नागपूर शहरातील उपासक-उपासिका, माता-भगिनी, युवक-युवती, विद्यार्थी, बालक-बालिका आणि सर्व धम्मप्रेमींनी या विविधांगी महोत्सवात मोठ्या संख्येने सहभागी व्हावे असे आवाहन आयोजकांनी केले आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या संकल्पनेनुसार बुद्धिस्ट सेमिनरी पाहिजे : प्रा. सुभाष शेंडे

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या संकल्पनेतून बुद्धिस्ट सेमिनरीची निर्मिती होणे ही काळाची गरज आहे, असे ठाम मत प्रा. सुभाष शेंडे यांनी व्यक्त केले. बहुजन हिताय संघाच्या ४८६ व्या साप्ताहिक सभेच्या अध्यक्षीय भाषणात ते बोलत होते. ही सभा लष्करीबाग, मुकुंदराव आंबेडकर चौक येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशन सभागृहात पार पडली. आपल्या मार्गदर्शनात सुभाष शेंडे पुढे म्हणाले की, शासनाने महिला सक्षमीकरणावर अधिक भर दिला पाहिजे. ज्यांचे जीवन आचरण आणि शीलावर आधारित आहे, त्यांनाच खरे बुद्धिस्ट म्हटले पाहिजे. प्रत्येक व्यक्तीच्या ठायी करुणा आणि मैत्री असणे आवश्यक असून, मध्यम मार्गाचा अवलंब केल्यानेच धम्माचा योग्य प्रचार व प्रसार होऊ शकतो. यावेळी अध्यक्षस्थाना वर्षा टेंभेकर यांनी सम्राट अशोकांच्या काळात पोळा सणाचे महत्त्व विशद केले. त्या काळात बैल हत्येवर बंदी कशी घातली होती आणि हा सण कसा व का साजरा केला जात होता, यावर त्यांनी सविस्तर प्रकाश टाकला. कार्यक्रमाचे संचालन शांताराम रंगारी, आभार ॲड. हंसराज भांगे यांनी मानले. कार्यक्रमाचा समारोप मंगला राऊत, शारदा मोटघरे, अरुण पाटील, प्रा. नंदा भगत यांनी सादर केलेल्या राष्ट्रगीताने झाला. या सभेला देवीदास राऊत, प्रकाश सोनटक्के यांच्यासह अनेक नागरिक व संघटक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सामाजिक कार्यकर्ते वसंतराव व माही मोहिले यांनी त्यांच्या विवाह दशकपूर्तीनिमित्त दैनिक बहुजन सौरभ ला आर्थिक सहकार्य केले त्यांचे अभिनंदन!!!

महत्वाचे

प्रबुद्ध प्रेरणा विहारच्या ७० उपासकांनी पाहिला 'जयंती २' चित्रपट

पुणे : प्रबुद्ध प्रेरणा विहार, टिंगरेनगर येथील ७० जणांच्या समूहाने सिटी प्राईड वर्ल्ड मल्टिप्लेक्स, खराडी येथे 'जयंती २' चित्रपट पाहिला. लेखक-दिग्दर्शक शैलेश नरवडे यांनी जातिविरहित समाजनिर्मितीचा संदेश प्रभावीपणे मांडला असून, समता, स्वातंत्र्य आणि बंधुत्व ही मूल्ये समाजहिताची असल्याचे चित्रपटातून अधोरेखित केले आहे. आरक्षणाचा प्रश्न, समाजातील वास्तव आणि चालू घडामोडींवर भाष्य करणारा हा चित्रपट बुद्धीला चालना देणारा असल्याचे उपस्थितांनी सांगितले. यावेळी अशोक औचरे, प्रकाश वाघमारे, डॉ. सुरेश कठाणे, महेंद्र जाधव, रमेश मोहोड, अनिल पळसकर, विजय नाखले, अक्षय धेंडे, लक्ष्मण रोकडे, मधुकर गायकवाड, अलका गायकवाड, शारदा ओव्हाळ, निरंजना काळे, रमा मोहोड, लतिका औचरे, सुनंदा शेंडे, अर्चना गायकवाड, भावना सोनवने यांच्यासह ६० उपासक उपस्थित होते.

मानकापूर येथील बाल मित्र पोळा

नागपूर : मानकापूर येथील सुखदेव मनोहरे यांच्या घराजवळील चौकात यंदाही बाल मित्र तान्हा पोळा उत्साहात पार पडला. या कार्यक्रमाला माजी नगरसेवक किशोर जिचकार, मानकापूर पोलीस स्टेशनचे वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक हरेश काळसेकर, डॉ. स्वीटी गायकवाड, भीवगडे आणि पुरुषोत्तम वालदे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. उपस्थित प्रमुख पाहुण्यांच्या शुभहस्ते लहान मुलांना बक्षीसे व खाऊचे वाटप करण्यात आले. या तान्हा पोळ्याचे आयोजन वीरेंद्र मनोहरे मित्र परिवाराच्या वतीने करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे संचालन सुखदेव मनोहरे यांनी केले, तर आभार प्रदर्शन अभिजीत कांबळे यांनी मानले. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी महिला मंडळ व लुम्बिनी नगर मानकापूर येथील नागरिकांनी मोलाचे सहकार्य केले.

आजचे कार्यक्रम

धम्मसंगोष्टी ४१२ वी धम्मसभा

दिनांक : दि. १७ सप्टेंबर २०२६ गुरुवार,
वेळ : सकाळी ९ वाजता
अध्यक्ष : प्रा. कमलाकर डोंगरे
प्रमुख वक्ते : प्रा. महेंद्रकुमार मेघ्राम
विषय : 'आपले संविधान, आपली जबाबदारी'
स्थळ : नरेश धोपटे यांचे निवासस्थान, 202, जयदुर्गा सोसायटी - 2, मनीषनगर नागपूर

समुहघोष मैत्री परिवार अनागरिक धम्मपाल यांचा 162 व्या जयंती

दिनांक : दि. १७ सप्टेंबर २०२६ गुरुवार,
वेळ : सकाळी 8.30 वाजता.
स्थळ : बाबू कर्मवीर हरिदासजी आवळे स्मृती परिसर, आवळे बाबु चौक, नागपूर.

साप्ताहिक प्रबोधन

दिनांक : दि. १७ सप्टेंबर २०२६ गुरुवार,
वेळ : संध्याकाळ 7 वा.
प्रबोधनकार : आचार्य गुलचंद बौद्ध.
विषय : "बुद्ध और उनका धम्म"
स्थळ : भीमोदय बुद्ध विहार, विश्वकर्मा नगर.
आयोजक : RBM नागपूर युनिट और भीमोदय मंडळ बुद्ध विहार.

निधन वार्ता

मालती (वना) घाडगे

नागपूर : वर्मा ले आऊट येथील रहिवासी श्रीमती मालती (वना) घाडगे यांचे मंगळवारी 15 सप्टेंबर रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ९१ वर्षाच्या होत्या. त्यांच्या पश्चात एक मुलगा, चार मुली आणि मोठा आप्त परिवार आहे. बुधवारी अंतिम संस्कार अंबाझरी घाटावर करण्यात आले.

प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजनेच्या निधीतून रस्ता तोडल्याचा आरोप

दोषींवर कारवाईची मागणी

घुग्घुस : शांतीनगर येथील बोधिसत्व बुद्ध विहार समिती व उपासकांनी प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजनेअंतर्गत सरकारी निधीतून तयार करण्यात आलेला सिमेंट काँक्रीट रस्ता परवानगीशिवाय तोडल्याचा आरोप केला आहे. याप्रकरणी घुग्घुस पोलीस ठाण्यात लेखी तक्रार देऊन संबंधितांवर गुन्हा दाखल करून कारवाई करण्याची मागणी करण्यात आली आहे. तक्रारीनुसार, शांतीनगर बोधिसत्व बुद्ध विहार परिसरातील सर्वे क्रमांक १६७, १७५, १७४, २९०, २९१, २९२ येथील बौद्ध विहारासमोरील प्रमुख मार्ग हा नागरिकांच्या दळणवळणासाठी एकमेव मार्ग आहे. या मार्गाचे सिमेंटीकरण प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना २०१९-२० अंतर्गत सरकारी निधीतून करण्यात आले असल्याचे तक्रारीत नमूद करण्यात आले आहे. सरकारी निधीतून तयार झालेल्या रस्त्याची अशाप्रकारे तोडफोड करणे हा गंभीर प्रकार असून, यामुळे शासनाच्या निधीचे नुकसान झाल्याचा आरोप तक्रारदारांनी केला आहे. त्यामुळे रस्ता तोडणाऱ्या संबंधित व्यक्तीविरुद्ध गुन्हा नोंदवून तात्काळ कायदेशीर कारवाई करावी, अशी मागणी बोधिसत्व बुद्ध विहार समिती शांतीनगर व उपासकांनी घुग्घुस पोलिसांकडे केली आहे. दरम्यान, तक्रारीवर घुग्घुस पोलीस ठाण्याकडून कोणती कारवाई केली जाते, याकडे शांतीनगर परिसरातील नागरिकांचे लक्ष लागले आहे.

मातृभाषेसोबत इंग्रजीवरही प्रभुत्व मिळवा : प्रा. डॉ. के.एल. पवार

सातारा : विद्यार्थ्यांनी मातृभाषेशी असलेली नाळ कायम ठेवत इंग्रजी भाषेवरही प्रभुत्व मिळवावे. विज्ञान, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, वैद्यक, अभियांत्रिकी, संशोधन आणि आधुनिक तंत्रज्ञानातील मोठे ज्ञानविश्व इंग्रजीत उपलब्ध असल्याने इंग्रजीची भीती न बाळगता तिच्याशी मैत्री करावी, असे आवाहन प्रा. डॉ. के. एल. पवार यांनी केले. साहित्यवेल वाचन प्रसार चळवळीअंतर्गत साहित्यवेल स्टडी क्लबच्या वतीने इयत्ता पाचवी ते बारावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित ऑनलाइन संवादात ते बोलत होते. 'इंग्रजी भाषेचे महत्त्व व इंग्रजीतील वाचनीय ग्रंथ' हा संवादाचा विषय होता. कार्यक्रमाचे आयोजन प्रा. डॉ. सुभाष वाघमारे यांनी केले. मातृभाषेतून विचारांची मुळे मजबूत करून इंग्रजीच्या माध्यमातून ज्ञानाचा विस्तार करावा, असे सांगताना प्रा. पवार यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या ज्ञानसाधनेचा संदर्भ दिला. विद्यार्थ्यांनी इंग्रजीकडे केवळ परीक्षेचा विषय म्हणून न पाहता ज्ञानप्राप्तीचे साधन म्हणून पाहावे, असे त्यांनी सांगितले. दररोज इंग्रजी वाचन, श्रवण, लेखन व संभाषणाचा सराव करावा. यूट्यूब, भाषा शिकविणारी ॲप्स आणि अन्य डिजिटल साधनांचा विधायक वापर करावा, असेही त्यांनी स्पष्ट केले. यावेळी त्यांनी जपानी भाषा शिकून पुढे जपानमध्ये उच्च शिक्षणाची संधी मिळविणाऱ्या सुशांत वाघमारे तसेच उद्योजक जॅक मा यांच्या उदाहरणांतून जिद्द, जिज्ञासा आणि सातत्याचे महत्त्व पटवून दिले.

प्रास्ताविकात प्रा. डॉ. सुभाष वाघमारे यांनी साहित्यवेल स्टडी क्लबच्या उपक्रमांची माहिती दिली. ऑनलाइन संवादात विटा, माहुली, म्हसवड, पनवेल, गव्हाण, राजापूर, सातारा व मळोली परिसरातील विद्यार्थी सहभागी झाले. सचिन अवघडे, प्रकाश संकपाळ, विनोद फाळके, तुकाराम लोखंडे, भीमराव मोरे, विठ्ठल गायकवाड, कुमार देवकुळे, सम्यक शाक्यरत्न आणि चंद्रकांत कोळी यांनी विद्यार्थ्यांना सहभागी करून घेण्यासाठी प्रयत्न केले. प्रश्नोत्तरांच्या संवादानंतर 'जिज्ञासू विद्यार्थी बना; ज्ञानाची पाने उघडा, जग मोठे आहे' या संदेशाने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

त्रिरत्न बौद्ध महासंघ-धम्मलोक पराभव सुत्तावर तीन दिवसीय धम्म शिबिर

नागपूर : त्रिरत्न बौद्ध महासंघ-धम्मलोक (दक्षिण-पश्चिम), नागपूरच्या वतीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सभागृहात १० ते १२ सप्टेंबरदरम्यान तीन दिवसीय विशेष धम्म शिबिर घेण्यात आले. शिबिराचे नेतृत्व सुखावती केंद्रातील धम्मचारी कुलचंद्र यांनी केले. 'पराभव सुत्त' या विषयावर त्यांनी मार्गदर्शन करून त्यातील जीवनोपयोगी कौशल्य उपाय सोप्या भाषेत स्पष्ट केले. यानंतर गटचर्चाही घेण्यात आली. सकाळच्या सत्रात धम्मचारी करुणासेन यांनी आनापानसती ध्यान, तर दुपारच्या सत्रात धम्मचारिणी अमितचित्ता यांनी मैत्री भावना ध्यानाचा सराव करून घेतला. संपर्क सरावासाठी धम्मचारिणी आर्यरुची यांनी सहकार्य केले. संचालन धम्मचारी चंद्रनाग यांनी केले. शिबिरात धम्मचारी शांतिनाग, धम्मचारिणी ओजोश्री व धम्मचारिणी आर्यनिती यांनी पूजा व विधी पार पाडले. त्यांना बापूराव गणवीर-हिरेखण, धम्ममित्र शिला लोणारे व कांता सु. पाटील यांनी सहकार्य केले. पूजा स्थानासाठी धम्ममित्र संजय नील, तर रांगोळीसाठी धम्ममित्र अशोक रंगारी यांनी योगदान दिले. धम्मचारी कुलचंद्र यांचे स्वागत धम्मचारी अर्थकिर्ती, धम्मचारिणी अमितचंद्रा, धम्ममित्र टांकसाळे व धम्ममित्र रेखा दुपारे यांनी केले. धम्मचारी चंद्रनाग व करुणासेन यांचे स्वागत धम्मचारिणी आर्यशांती यांनी केले. धम्ममित्र आशा वानखेडे, नंदा एम. आटे, कांता सु. पाटील व रत्ना फर्किंडे यांनी स्वागतगीत सादर केले. काही शिबिरार्थींनी मनोगत व्यक्त केले. आभार प्रदर्शन धम्मचारिणी आर्यधारिणी यांनी केले.

औदुंबर शिक्षण संस्थेच्या गुरुरत्न पुरस्काराने प्राचार्य सुभाष सन्मानित

वाडी : नागपुरातील सामाजिक संस्था औदुंबर शिक्षण बहुउद्देशीय संस्थेद्वारा नुकतेच नागपुरातील डॉ. वसंतराव देशपांडे सभागृहात शैक्षणिक व सामाजिक क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या 30 शिक्षकांना शिक्षक दिनाच्या निमित्ताने गुरुरत्न पुरस्कार, ज्येष्ठ शिक्षण तज्ज्ञ 80 वर्षीय डॉ. सुहासिनी वंजारी यांना जीवन गौरव पुरस्कार, 130 शिक्षकांना उत्कृष्ट शिक्षक प्रशस्तीपत्रासह गत 30 वर्षापासून शैक्षणिक व सामाजिक क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य करून विद्यार्थी व समाजासाठी विविध स्तुत्य उपक्रम राबवणारे, आयोजक संस्थेला विशेष सहकार्य करणारे नागपूर आयकॉन पुरस्कार प्राप्त प्रियदर्शिनी शिक्षण महाविद्यालय सोनेगाव नागपूरचे प्राचार्य सुभाष खाकसे यांच्या उल्लेखनीय कार्याची हि दखल घेत प्रशस्तीपत्र, भेटवस्तू व पुष्पगुच्छ देऊन गुरुरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. आ. विकास ठाकरे, रातुम नागपूर विद्यापीठाचे व्यवस्थापन परिषद सदस्य अग्रवाल, माजी आमदार सुधाकर कोहळे, औदुंबर शिक्षण बहुउद्देशीय संस्थेच्या प्रमुख भाग्यश्री पवार, मिथिलेश ढवळे, निधीवनचे संचालक मनोज कुंभारे, वेद वेलचे संचालक चंद्रप्रकाश चतुर्वेदी, मानव विकास संस्थेचे अध्यक्ष राजाभाऊ जोध इत्यादी मान्यवरांचे उपस्थितीत हा सन्मान प्रदान करण्यात आला. प्राचार्य सुभाष खाकसे यांना मिळालेल्या या पुरस्काराबद्दल लोकमान्य टिळक जनकल्याण शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. सतीश चतुर्वेदी, सचिव आभा चतुर्वेदी, वाडीचे नगराध्यक्ष नरेश चरडे, उपाध्यक्ष कल्पना सगदेव, तसेच विविध सामाजिक, राजकीय, क्रीडा क्षेत्राच्या प्रतिनिधींनी त्यांचे अभिनंदन केले आहे

अंधश्रद्धेविरोधात चंद्रपुरात समाजप्रबोधन

चंद्रपूर : समाजातील अंधश्रद्धा, जादूटोणा, अनिष्ट रूढी व परंपरांविरोधात जनजागृती करण्यासाठी महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या चंद्रपूर जिल्हा व तालुका शाखेच्या वतीने नुकताच सिद्धार्थ बुद्ध विहार, सिद्धार्थ नगर, तुकूम येथे समाजप्रबोधन कार्यक्रम झाला. विविध प्रयोग व प्रात्यक्षिकांतून तथाकथित चमत्कारांमागील वैज्ञानिक कारणे स्पष्ट करून वैज्ञानिक दृष्टिकोन व विवेकबुद्धीचा संदेश दिला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जिल्हाध्यक्ष मारोतराव रायपुरे होते. प्रमुख मार्गदर्शक राज्य विभागीय सहकार्यवाह शारदा खोब्रागडे, जिल्हा कार्याध्यक्ष अविनाश टिपले, जिल्हा उपाध्यक्ष भीमलाल साव, नगरसेविका लता साब, सिद्धार्थ बुद्ध विहार समितीचे सचिव सतीश रामटेके आणि प्रसिद्ध गायिका निशा धोंगडे उपस्थित होते. शारदा खोब्रागडे यांनी समितीच्या राज्यभरातील उपक्रमांची माहिती देत अंधश्रद्धेविरोधात संघटितपणे कार्य करण्याचे आवाहन केले. अविनाश टिपले यांनी डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांच्या कार्याचा तसेच जादूटोणाविरोधी कायद्यासाठी झालेल्या प्रयत्नांचा आढावा घेतला. सतीश रामटेके व लता साब यांनी मार्गदर्शन केले. निशा धोंगडे यांनी भगवान बुद्ध व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या कार्याची महती सांगणारे गायन सादर केले. मारोतराव रायपुरे यांनी जिल्ह्यातील शाळांमध्ये प्रबोधन कार्यक्रम घेण्यात येत असून कार्यकर्त्यांसाठी प्रशिक्षण आयोजित करण्याचा मानस व्यक्त केला. भीमलाल साव यांनी प्रयोग व प्रात्यक्षिके सादर केली. त्यांना नागरिकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. संचालन देविदास दुर्गे, प्रास्ताविक लता टिपले, तर आभार रीना रायपुरे यांनी मानले. कार्यक्रमासाठी बी. एस. वाघमारे, सुनील साव, रीना रायपुरे, जयंती वनकर, दयाळ वाळके, किशोर साव, गंगा हस्ते, देविदास दुर्गे तसेच सिद्धार्थ बुद्ध विहार समितीच्या पदाधिकारी व सदस्यांनी परिश्रम घेतले.

महाज्योती फेलोशिप आंदोलनाचा दहावा दिवस : विद्यार्थी आक्रमक

नागपूर : इतर मागासवर्गीय (OBC) तसेच बहुजन समाजातील संशोधक विद्यार्थ्यांच्या मागण्यांसाठी संशोधक विद्यार्थी कृती समिती, महाराष्ट्राच्या वतीने सुरू असलेल्या बेमुदत साखळी आंदोलनाचा बुधवारी दहावा दिवस होता. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक न्याय भवन येथे ७ सप्टेंबरपासून सुरू असलेल्या आंदोलनाची शासन व महाज्योती प्रशासनाने दखल न घेतल्याने विद्यार्थ्यांमध्ये असंतोष वाढला आहे.

फेलोशिपसाठी लागू केलेली ३५ वर्षांची वयोमर्यादा व पदव्युत्तर पदवीतील 'बी+' (B+) ग्रेडची अट रद्द करावी, २०२३ च्या नोंदणीकृत बॅचमधील सर्व पात्र संशोधक विद्यार्थ्यांचा फेलोशिपमध्ये समावेश करावा, NET, SET किंवा PET उत्तीर्ण पात्र विद्यार्थ्यांची सरसकट निवड करावी, पूर्वीप्रमाणे HRA व Contingency Fund लागू करावा आणि फेलोशिपच्या रकमेत वाढ करावी, अशा मागण्या समितीने केल्या आहेत. विशेषतः लग्न, बाळंतपण आणि कौटुंबिक जबाबदाऱ्या सांभाळत पीएच.डी. करणाऱ्या महिला संशोधकांवर ३५ वर्षांच्या वयोमर्यादेचा परिणाम होत असल्याचे समितीने म्हटले आहे. मागण्यांवर तातडीने निर्णय घेऊन लेखी आश्वासन न दिल्यास आगामी काही दिवसांत संशोधक विद्यार्थी आमरण उपोषणाला बसतील, असा इशारा समितीने दिला. उपोषणादरम्यान कोणत्याही विद्यार्थ्याच्या प्रकृतीला धोका निर्माण झाल्यास किंवा अनुचित प्रकार घडल्यास त्याची कायदेशीर व नैतिक जबाबदारी महाज्योती प्रशासन आणि राज्य सरकारची राहील, असेही समितीने स्पष्ट केले.

विजय दयाराम मेश्राम यांना 'राज्यस्तरीय जीवनदीप गौरव पुरस्कार'

नागपूर : माय मराठी नक्षत्र प्रतिष्ठानचे सदस्य विजय दयाराम मेश्राम यांना ग्लोबल फाउंडेशन पुणे तर्फे मौलिक समाजकार्य आणि दर्जेदार साहित्यकृति साठी '2026 चा राज्यस्तरीय जीवनदीप पुरस्कार' प्रदान करून सम्मानित करण्यात आले. वाई जि. सातारा येथे लोकमान्य टिळक वाचनालयाच्या रमेश गरवारे सभागृहात झालेल्या कार्यक्रमात सन्मानपत्र, स्मृतिचिन्ह, शाल, पुष्पगुच्छ व मानाचा फेटा बांधुन गौरव केला. हा पुरस्कार 'लागीर झालं जी' या मराठी मालिकेचे निर्माते, दिग्दर्शक तेजपाल वाघ, 'देऊळबंद 2' या चित्रपटातील अभिनेते अतुल कुडले हे प्रामुख्याने उपस्थित होते. वाईचे समाजभूषण सत्यजीत माने आणि डॉ. मोहसिन पठाण या मान्यवरांचे हस्ते हा पुरस्कार प्रदान केला. विद्यानिकेतन फाउंडेशनचे अध्यक्ष तसेच माई सिंधुताई सपकाळ यांचे मानसपुत्र शशिकांत कोचडे आणि ग्लोबल फाउंडेशन पुणेच्या अध्यक्षा ज्योति जाधव यांच्या निवड समितीने विजय मेश्राम यांची निवड केल्याबद्धल त्यांचे विशेष आभार. विजय दयाराम मेश्राम यांच्या या यशाबद्धल माय मराठी नक्षत्र प्रतिष्ठानच्या अध्यक्ष विजया मारोतकर, कार्यकारिणी मंडळ, सदस्य तसेच पाली भाषेचे अभ्यासक नरेश डी. मेश्राम, डॉ. पराग मेश्राम ईत्यादिंनी मनःपूर्वक

मला शिक्षक व्हायचे आहे? असे गुणवंत विद्यार्थी कधी म्हणतील?

ना. नितीन गडकरी यांनी विचारला प्रश्न

हिंगणा : इयत्ता दहावी, बारावीचा निकाल लागला की, त्यांना एकच प्रश्न विचारला जातो, तुला आयुष्यात काय बनायचे आहे? यावर प्रत्येक मुलांचे स्वप्न हे वेगवेगळे असतात. कुणाला इंजिनिअर व्हायचे आहे तर कुणाला डॉक्टर, कुणाला आयएएस तर कुणाला आयपिएस पण एकही मुलगा असे म्हणताना दिसत नाही की, मला शिक्षक व्हायचे आहे? हा प्रश्न राज्य शिक्षक परिषदेच्या नागपूर जिल्हा, ग्रामीण व प्राथमिक विभागाच्यावतीने आयोजित गुणवंत विद्यार्थ्यांच्या गुणगौरव सोहळ्यात देशाचे केंद्रीय मंत्री ना. नितीन गडकरी यांनी गांधीसागर येथील शिक्षक सहकारी बँकेच्या सभागृहात उपस्थित शिक्षक आणि त्यांच्या गुणवंत पाल्यांना विचारला. याप्रसंगी केंद्रीय रस्ते व परिवहन मंत्री नितीन गडकरी यांच्या हस्ते उपस्थित गुणवंत मुलांचा सत्कार करण्यात आला. अध्यक्षस्थानी शिक्षक परिषदेचे नागपूर शहर अध्यक्ष राजेंद्र पटले होते. तर आर्किटेक्ट हर्षल चौधरी, माजी आमदार अनिल सोले, माजी शिक्षक आ. नागो गाणार, राज्य शिक्षक परिषदेच्या महिला आघाडी प्रमुख पूजा चौधरी, विभागीय अध्यक्ष अजय वानखेडे, कार्यवाह सुभाष गोतमारे, नागपूर जिल्हा अध्यक्ष मीनानाथ सातपुते प्रमुख अतिथी उपस्थित होते. ना. गडकरी पुढे म्हणाले की, शिक्षक संघटना शिक्षक यांचे अधिकार व आर्थिक प्रश्नासाठी भांडतात. परंतु शिक्षणावर काहीच बोलत नाही.

प्रमुख वक्ते हर्षल चौधरी म्हणाले की, मुलांना आर्थिक नियोजन, योग्य संगत व योग्य संस्कार यांची गरज असते. आपण शिक्षकांची मुले आहोत. त्यामुळे आपल्या जीवनात शिस्त ही फार महत्वाची आहे. असे वक्तव्य माजी आमदार नागो गाणार यांनी केले. राष्ट्रप्रेमाचे धडे हे मराठी शाळेतच मिळतात. त्यामुळे मराठी शाळा टिकविणे ही काळाची गरज आहे. असे विचार पूजा चौधरी यांनी मांडले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष राजेंद्र पटले यांनी उपस्थित पालकांचे अभिनंदन करून विद्यार्थ्यांना शुभेच्छा दिल्या. याप्रसंगी हर्षल चौधरी लिखित 'बि. द. आर्किटेक ऑफ युअर लाईफ' या पुस्तकाचे प्रकाशन करण्यात आले. तसेच शिक्षकांच्या गुणवंत मुलांचा सत्कार करण्यात आला. सदर कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक शहर कार्यवाह प्रमोद बोढे यांनी तर संचालन विभागीय महिला आघाडी प्रमुख डॉ. मनिषा कोलारकर व आभार रुपेश रेवतकर यांनी

चंद्रशेखर आझाद यांच्यावरील कथित हल्ल्याच्या निषेधार्थ प्रदर्शन

नागपूर : आजाद समाज पार्टी (कांशीराम)चे राष्ट्रीय अध्यक्ष तथा नगीना लोकसभा मतदारसंघाचे खासदार चंद्रशेखर आझाद यांच्यासोबत १३ सप्टेंबर २०२६ रोजी उत्तर प्रदेशातील बाराबंकी येथे घडलेल्या घटनेच्या निषेधार्थ नागपुरात आजाद समाज पार्टीच्यावतीने प्रदर्शन करण्यात आले. जिल्हाध्यक्ष ओपूल तामगाडगे यांच्या नेतृत्वाखाली झालेल्या आंदोलनानंतर जिल्हाधिकाऱ्यांना निवेदन देण्यात आले.

घटनेची निष्पक्ष चौकशी करून दोषींवर BNS, शस्त्र अधिनियम व लागू अनुसूचित जाती-जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायद्यानुसार कठोर कारवाई करावी, CCTV, व्हिडिओ व अन्य इलेक्ट्रॉनिक पुरावे सुरक्षित ठेवावेत, तसेच चंद्रशेखर आझाद यांच्या सुरक्षेचे तातडीने Threat Assessment करून उच्चस्तरीय सुरक्षा द्यावी, अशी मागणी करण्यात आली. पक्षाने २८ जून २०२३ रोजी सहारनपूर येथे चंद्रशेखर आझाद यांच्यावर झालेल्या गोळीबाराचाही निवेदनात संदर्भ दिला. आंदोलनात जिल्हाध्यक्ष ओपूल तामगाडगे, जिल्हा उपाध्यक्ष आशिष निस्वादे, जिल्हा सचिव विशाल बनसोड, सुरज पुरानिक, रोशन ठवरे, जिल्हा महासचिव शोएब खान, अश्विन पाटील, दीपक पाटील, दक्षिण-पश्चिम विधानसभा अध्यक्ष बादल बनसोड, दीक्षा चवरे यांच्यासह पदाधिकारी व कार्यकर्ते उपस्थित होते.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एआय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648